

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, BOGA KÁROLY, DR. CSERNÁTONI GYULA, SZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN, SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ívnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Az egyéniség.

Quot capita, tot sensus" mondja a latin; és nem mondott kevesebbet az a pap se, fejedelme nejének a ki így szolt: Ha egy farkast láttál, minden farkast láttál; ha egy rókát láttál, minden rókát láttál: de ha egy embert láttál, csak egy embert láttál.

Hasztalan vagyunk egy Atyának gyermekei; hiában ugyanazonos testi szervezetünk s lelkünk lényegileg: mégis könnyebb az erdőben két egyforma fát, mint az életben két egyforma embert találni. Mégis a szó: én mutatja, hogy egy ember csak egy s a többi testvére neki csak, nem pedig ugyanazonosa.

Az emberi természetben megvan az általános épen úgy, mint a különös. Ez a különös, ez a sajátja természetünknek, mely szerint az Én minden más Éntől különbözik: alkotja az egyéniséget. Hogy az egyén aztán önmaga is tudja e különbözést, hogy az egyéniségről neki tudata van: ez az öntudat dolga, nem az egyénisége. Az öntudat Énem tudata, az egyéniség Énem sajátja: tehát ha Énemről tudok, tudok egyéniségemről is és a ki Énemről tud, az tud egyéniségemről is. A lélektanok oly meghatározását, mely szerint az egyéniség ama sajátja, mely által az ember magát minden mástól megkülönbözteti, szerintem nem áll s csak a fogalmak összezavarását idézi elő.

Fölösleges volna az egyéniség létezését bizonyítani, ezt mindenki elismeri, tudja; mi nézzük, hogy mikben nyilvánul?

1. A test lényegileg mindenikünkénél azonos, de boncztanilag és élettaniilag bizonyos fokú különbségeket mutat. Az egyes testrészek néha hiányzanak vagy csonkák; nemcsak a közönségestől elütők, úgy az arányokban, mint alakban, színben, de minden egyes is határozott jelleget mutatólag különbözik a másiktól. Pl. az én orrom és a más orra bármennyire hasonlítanak egymáshoz teljesen nem egyformák. Élettaniilag az egyes szervek működésének minősége; ereje mutat sok-sok változatot. A vér vegytanilag elemeztetvén, főleg alkotórészei arányára nézve eltéréseket mutat. Maga az agy is különböző nagyságára, alakulatára, fejlődésére tekintve minden egyennél. Az egyén testi szervezet a növés, a testi fejlődés, az egészségi állapot, a betegségek le-

folyása, a munka-erő, a frissesség s a test csaknem minden állapota, működése magán viseli az egyéni különbség bélyegét.

2. A szellem elsorolhatatlan árnyalatokban mutat föl egyéneket. Értelem, ész, érzelem akarat mennyi és mennyiféle a minőségét, fokot illetőleg.

3. Ha külön-külön különbözik a test és lélek az egyének szerint, természetes, hogy együtt az Énben nem lehet az másként. És itt nevezetes, hogy az Én — a test és lélek együtt — a változatokat nem csak nem apasztja, s a különbségeket nemcsak nem egyenliti ki, de éppen növeli. Egyik gyorsan határoz, gyorsan cselekszik; egyik élénk szellemmel élénk testet egyesít; a másiknak szelleme röpked, de a test tunya vagy megfordítva. Gyöngé testben erős akarat és vidám lelkület, erőteljes, élénk testben akarat-hiány s komoly kedély hányszor látható! Valóban elszámálhatatlan az egyéniség! Minden ember ugyanaz a gondolat, de a szó — a kifejezés — mindeniknél más-más. Az észről le az utolsó hajszálig, a mi az embernek lelki és testi tulajdona: minden, minden különböző s sannyi millióink között nincs kettő teljesen egyenlő. Egyik férfi mint hadvezér, emberbarát stb. stb. tűnik ki; egyik ügyes munkás, kitűnő gép, másik finom gyakorlati érzékével válik ki; egyik mélyen érző, a másik érzéketlen; aztán van a ki közepes mindenben és van a ki semmire sem képes a föld kerekén: ezek tények s őket a nevelésből megfejteni nem lehet; egyenlő nevelésben sokan részesülnek, egyenlővé a másikkal egyik sem lesz.

Az egyéniség származik öröklés által. Tagadhatatlan, hogy testünket születésünkön örököljük, azt sem lehet vitatni, tartsuk bár tulvilági erőnek vagy anyag tulajdonságának lelkünket, hogy ezt is ugyanakkor örököljük. Ha testileg ráútunk némileg szülőinkre: miért nem üthetnek rájuk némileg egyéniségünk tekintetében? Hogy teljesen egyenlők sem apánkhöz, sem anyánkhöz nem lehetünk, az könnyen kimagyarázható; de hogy csakugyan hasonlítunk szülőinkhez testi s lelki sajátjaink egynemelyikében: az a tapasztalás által bizonyíttatik. De hát ha öröklés, akkor már nem egyéniség! mondhatná valaki. Ha csak egytől öröklենék akkor igazuk lehetne: de, mivel két egyéniségnek köszönhetjük lételünket, nem örököljük egyik természetének különös sajátjait sem a nélkül, hogy a má-

sikéi azokon nem változtattak volna. Szervezetünk többé-kevésbé tökéletes volta s működése életünk első pillanatától kezdve megállapítá bizonyos mérvben egyéniségünket a jövőben is nemcsak a jelenben. A vér mennyisége s elemeinek vegyületi aránya, az egész test alapelemeinek némi eltérése, az izmok és idegek, szóval a híg és a szilárd részek milyensége, a táplálkozás, lélegzés, vérkeringés szerveinek különböző fokú munkássága, az ideg izom, és a csontrendszer működése, mind-mind közrehatnak az egyéniség megalkotásában. A táplálkozás anyaga a levegő, az éghajlat a mennyiben testi létünket elémozditják vagy gátolják, születésünktől sirunkig alakítják egyéniségünket.

Feltűnőleg folynak be az egyéniségre a nemi s az életkori különbségek. Testileg s lelkileg más a nő, mint a férfi s különböző a gyermek, ifju, férfi és agg. Mindenben nem lehet egyik vagy másik jellemző sajátosságait általános érvényűleg meghatározni, mert kivételek a rendessel homlokegyenest ellenkező egyéniségek vannak: de a többségre nézve a tapasztalat útján már régóta le vannak vonva a találó jellemzések.

Az egyéniségre nagyban hatnak az első benyomások, a környezet és a legtágasabb értelemben vett nevelés, valamint az élet minden körülménye. Ezt sem kell bizonyítani.

Egy szó, egy tett szüntelen előttünk lebeghet s alakít bennünket; egy váratlan esemény, egyetlen hatás, mely minket ért vagy csak előttünk történt; környezetünk hangulata, milyensége; az ápolás, szoktatás, oktatás nemcsak második természetünké tehet valamit, de sokszor az első természet minőségét, fokát éppen az ellentéttel helyettesíti. Csak a betegség hány egyéniséget alakít át?!

Bizony-bizony van ugyan egyéniség: ezt beismerjük, de belátjuk azt is, hogy az egyéniség nagyon változó. Nem elég, hogy test és szellem minden emberben más és más sajátosságokkal bír, hanem még ugyanazon egyénben sem marad meg ugyanazonosnak.

A tapasztalat bizonyítja, hogy a tág értelemben vett nevelés folytán sokszor lett az egyéniség éppen olyanná, a milyen; de viszont a tapasztalat tanúsít a mellett is, hogy van egy bizonyos határ, melyen belül a nevelés az egyéniséget meg nem változtathatja. Lángész, éles elmét, butaságot stb. adni és elvenni nem sikerül. A testnek satnyítás nélkül alakot adni, s megszabni fejlődése határait nem lehet. Ezért aztán a lélektan, az embertan teljes egyenlőséget nem ismerhet; az ezeken alapuló paedagogia teljes egyenlősítést czélul nem tűzhet maga elé soha.

Pár szóval emlékezzünk meg a vér vagy nedvvalatról. Sokat beszélnek róla, de hogy mit értünk hát alatta, azt nem határozzák meg. Ha az egyéniség működési módját nevezik el ekkép: akkor érthető, csak az elnevezés légből kapott. Az egyéniség működésének milyenségére a test, a vér, a nedv csak befolyanak, de azt csupán ezek meg nem határozzák. Az a négy véralkat valami rendszerező fő, a Gallenus fejének szüleménye, egyéb semmi. A hány ember, annyi egyéniség s ennek működési módja meg az egyes egyénekben is más más levén, az u. n. véralkat tehát még jóval több. Leírják szépen a véralkatok szerint való egyéniségeket, pedig bevallják, hogy sohse láttak embert ők sem, a ki chorerikus, phlegmatikus, sangvinikus vagy melancholikus lett volna. Ezek az elnevezések nem ártanak

ugyan, de szükségtelenek, értéktelenek, semmi jelentőségük az embertanban vagy paedagógiában nincs.

Ujfalussy Sándor.

A tanítói tekintélyről általában.

Mindenekelőtt a tanítói tekintély szükséges voltát akarom egy pár szóban felmutatni, mely kiindulási pontját fogja képezni rövid czikkemnek.

Mi teszi kívánatossá, vagy szorosabb értelemben mi képezi szükségét, hogy a tanító tekintélyt tartson magának? És hol nyitvánuljon az akaraterő, a tekintély megszerzésében?

Az utóbbi kérdésre feleletem, mely az első kérdés megoldására a kulcsot kezünkbe adja, hogy a tanító akaraterőjének a tekintély megszerzésében két irányban kell kiterjednie: künn az életben és benn a tanítási templomban: az iskolában.

A tanítónak az életben tekintélyt kell szereznie magának a szülők, iskolai és más előjárók szóval az egész község lakószai előtt. Ez a tanítónak maga iránti szoros kötelessége, mit szükségel egyfelől állása, mi úgy az életben, mint az iskolában való szereplését a tanítónak maga után vonja, de másfelől az életbeni tekintély megszerzését igényli és szükségessé teszi az iskolai tekintély megszerzése és annak fenntarthatása, mivel ez utóbbi az első nélkül csak erőszak, félemlítés által érhető el s az így szerzett tanítói tekintély: hamisított.

A tanító tekintélyének szerezzen érvényt benn az iskolában, mi nem kerül nagy erőmegfeszítésbe és küzdelmébe, ha megelőzőleg sikerült már tekintélyt szerezni magának künn az életben, mivel ez egy kedves eszköz a tanító kezében, minek alkalmazásával rövid idő alatt könnyű és biztos módon elérheti iskolai tekintélyének megszerzését.

Az élet benyomásai, annak példa adásai az iskolás gyermek lelkére befolyással bírnak, melyek onnan nyom nélkül nem enyésznek el s erős mély gyökereket vernek a gyermek ártatlan lelkébe, melyeket ha idején nem bírnak kiirtani, később annál nehezebbeké és kitörülhetetlenebbeké lesznek.

Ha a tanító nem bír, vagy egyáltalán nem törekedett a szülők, a községi lakószok előtt tekintélyét biztosítani, sőt ellenkezőleg büszkeség, népmegvetés és a tanuló gyermekek iránti durva bánásmód által gyűlöletessé tette magát a nép előtt, akkor hidjuk el, hogy egyuttal iskolai tekintélyének is gödröt ásott, mely behullással fenyegeti.

A megsértett és lenézett szülők a tanító által rajtok elkövetett méltánytalan és meg nem érdemelt sértésért bosszúra és megtorlásra törekednek a tanítót egymásközött botrányos magaviseletéért ócsárolják, gyalázzák s a gyermek előtt, kire ilyenkor keveset gondolnak, vagy ha igen, csak azért, hogy ezzel is a tanítót meggyűlöltessék, a tanító iránti tiszteletet, bizalmat és ragaszkodást lerántják, sárba tapossák s példájok által megtanítják a tanuló gyermekeket, hogy tanítóját, ki erre pedig nem érdemes, ne tisztelje, ne becsülje és ne legyen bizalmas hozzá. Így rontják le a tanítónak, ki az életben nem tudott tekintélyt biztosítani magának iskolai tekintélyét a gyermekek előtt, a

mi azután soha kellő célhoz nem vezet s magának a tanítónak úgy, mint tanítványainak egyiránt csak kedveltséget és kellemetlen érzést szül.

A tanító iskolai tekintélyének alapját, kutfejét szerintem a tanító társadalmi tekintélyében találhatjuk fel, azért igyekezzünk mind az elsőt, mind az utolsót magunknak megszerezni s a kettőt egymással szoros kapcsolatba összhangzásba hozni s tartani, gondosan vigyázva arra, hogy egyiket is kezünkben ki ne ejtsük miáltal a másik is elveszéssel fenyegetne: hanem, hogy ezek mindvégig egymás mellett maradjanak, egymástól el ne távolodjanak.

De folytassuk csak tovább vizsgálódásunkat és nézzük meg a tanító iskolai tekintélyének szükségét igazoló netalán még fennmaradott kellékeit.

A tanító tekintélye adja meg a jó iskolai fegyelmet, melyhez hozzátartozik a szakképzettség is, mely a tantárgyak helyes, értelmes és módszeres tanításával függ össze. Azon tanító, ki tekintély tanítványai előtt azokat könnyen is tudja fegyelmezni, ellenben a kevés tekintélyvel bíró tanító fegyelmezése a mellett, hogy mind magának, mind tanítványainak igen sok kellemetlenséget okoz a várt eredményhez soha sem vezet.

A tanulásbeli igyekezet és szorgalom kifejtése a tanulók részéről szintén a tanítói tekintélynek kihatása növendékeire. A tekintélyben álló tanító szeretete és annak megvonása által növendékeire nagy hatást gyakorolhat, mely a maga módjával használva a gyermekeket szorgalmas tanulásra serkenti, míg az a tanító, kinek tekintélye ön-, vagy a szülők hibája miatt le van rontva szeretetével, ezen hatalmas nevelési eszközzel, sem képes növendék tanulóit szorgalmas tanulásra bírni, mert ingadozó tekintéllyel együtt tanítói szeretete is alászállott és kevés értékkel bír.

Összefoglalva a mondottakat a következőleg állapíthatjuk meg a tanító társadalmi tekintélyének szükségét. Megkivánja azt a tanító társadalmi állása, mely arra hívja fel a tanítót, hogy a nép között élve a néppel éljen, azt nevelje, tanácsadója és felvilágosítója legyen. Ezt pedig csak az a tanító teheti, ki úgy testi, mint szellemi ügyessége, fejlettsége és képzettsége által a nép előtt tekintélyt képes magának szerezni. A tanító társadalmi tekintélyét szükségessé teszi az iskolai tekintély megalapítása, annak állandóvá tétele.

Az iskolai tekintélyét a tanítónak igénylik a fegyelem, a tanulási igyekezet és a szorgalom. Az eddig elmondottakból, bárha érveléseim nem is a legerősebbek, vehették észre t. olvasóim a tanítói tekintély fontos- és szükséges voltát, úgy az életre, mint az iskolára vonatkozólag. Nem mulaszthatom el azért azon czikkirói kötelességemet, hogy röviden ne szóljak a módokról, mik által a tanító az életben és az iskolában tekintélyt szerezhet magának.

A tanító társadalmi (életbeni) tekintélyének megszerzése céljából mozogjon a nép között és ne zárja el magát a néptől, mert ez csak lerontó módja lehet a tekintély megszerzésének. Arra, hogy valaki tekintélyt szerezhesen magának okvetlenül megkivánatik magának a nép előtt való bemutatása és személyének s tehetségének megismertetése. Tudni akarja a nép, hogy egyik vagy másik személynek miféle jó tulajdonai vannak s ebből kiindulva „mit“ és „miért“ tiszteljen valamit a személyben. A nép ezen jogos kívánsága előtt a tanítónak mindig meg kell hajolnia s annak a szükséghez képest eleget tennie, de csakis a szükségnek

megfelelőleg, mert ha ezen határt át találja lépni a tanító a helyett, hogy tekintélyének használt volna, sőt ártott. Igen mert ha a tanító, vagy kívánja a szükség azt meg, vagy nem, mindig csak a nép között van, sőt ezért iskolai óráit is idő előtt igyekeznek bevégezni, a népnek tulságos, igen kedvelt barátja lesz, a mi igen gyakran a tanítói tekintély alászállításában boszulja meg magát. E tekintetben is, mint sok másban válassza magának a tanító az „arany közép útát“; mert ez a míg egyfelől megóvja azon szélsőségtől, hogy nem lesz mindenki „te tu“ pajtás; addig másfelől kiragadja a tanítót a nép iránti közönyösségéből.

A szükség, mely a tanítót azon helyzetbe hozza, hogy magát a szülőktől el ne zárja, elég alkalmat nyújt arra, hogy azokkal érintkezzék. Ilyenek lehetnek a gyermekeket iskolába nem jártató szülőkkal szemben, azoknak felvilágosítása a tanítás szükségéről, mi nélkül az ember nem lehet azzá: a mi. Az iskolába járó gyermekek szülőivel pedig annál többet érintkezhetik a tanító, mint az előbbiekével. A tanuló gyermekek magaviselete, előmenetele iskola mulasztása minden tanítónak kötelességévé teszi, hogy azokat az illető szülőkkal közölje s míg a tanító által tapasztalt jók egyfelől a szülőket megnyugtatók, addig másfelől a rosszak orvoslása és ellensúlyozása tanító és szülők által könnyebben, biztosabban és rövidebben érhető el. Családot és iskolát egymással összeköttetésben kell hozni, hogy együtt neveljenek és tanítsanak az élet számára, mivel mind a kettőnek érdeke ugyanazon személy és célban foly össze: t. i. a gyermekek helyes nevelés-tanításában. De ezen említett közös munkát az életben nem látjuk közösen végezni, hanem az iskola végezi azt egyedül, míg a család azon ismeretes mondásával igyekezik a munka alól kibúvni, „hogy ő maga munkarészét a tanítói fizetés megfizetésében teljesíti.“ A család ezen merész és annyira nem jogos állítását igyekezzék a tanító megdönteni s akkor a szükségnek megfelelőleg eleget tett a szülőkkal való érintkezésnek. De hány tanító teszi ezt?! Pedig mennyivel többet használna, ha az üres és szakba nem vágó beszédek helyébe a családok fennebb felhozott állítását venné czélba tapintatos eljárásával megdönteni. Ezzel többet használja a nevelés-tanításügynek, mint ha ifju kalandos életét beszéli el. Nem mondom, hogy erről ne szóljon, de azt igen, hogy a család mondott állításáról se feledkezzék meg s annak lerontásával a tanítás közös munkájára serkentse a családot.

De kérдем: vajjon elégséges-e az, hogy a tanító csak érintkezésbe, beszédbe lépjen a néppel tekintélyének megszerzése végett? Ugy hiszem, hogy ez nem elégséges, hanem ahoz egy bizonyos fokú társadalmi műveltség is szükséges, hogy tekintélyt szerezzen magának. Szakképzettség és műveltség között eltéréseket látunk a tanítóknál úgy, mint más szakférfiaknál is. E két tényező nem szokott mindig együtt jelentkezni a személynél, hanem igen gyakran vagy az egyik, vagy a másik kimarad a személy birtokából. Vannak szakképzett férfiak, de nem egyszermind műveltek is. megfordítva műveltek, de nem szakképzettek és harmadszor szakképzettek s ezzel egyidejűleg műveltek is.

A társadalmi műveltség pedig elengedhetetlen kelléke a tanítói tekintélynek megszerzésében. Törekedjék azért minden tanító saját érdekének megvalósítása céljából a társadalmi műveltségnek azon színvonalára emelkedni, melyet töle a társadalom jogosan követel. Ezt a tanító pedig elérheti az által, ha szorgalommal

olvassa úgy a szakmájába vágó, mint azonkívül álló irodalmi értékkel bíró könyveket és lapokat. Mondhatja valaki olvasóim közül, hogy ez túlzott követelés tőlem, ki magam is tanító vagyok és még sem látom be, hogy nincs honnan fordítanunk kiadást csekély fizetésünkből említett könyvekre és lapokra. Megengedném e felszólalást, de csak akkor ha látnám, hogy ezen kiadást egyedül a tanító kénytelen hordozni, de a dolog felfogásom szerint nem így áll. Napjainkban az olvasás iránti hajlam annyira felébredt embereinkben, hogy majdnem minden faluban akadnak égyének, kik lapokat jártatnak és olvasnak, csatlakozzék az illető tanító ezekhez, fizessék közösen a lapok díjait és olvassák is azokat együtt, vagy ha addig nem volt olvasni szerető ember a faluban, maga a tanító legyen az, a ki rábeszélésével nyerje meg az ügynek embereit, az így megindított mozgalmat terjessze ki később minél szélesebb körben, míg végre az olvasó tagok száma egy kisebb olvasó körre növi ki magát, mely azután a tanító vezetésével „olvasó egyletté“ is alakulhat. Felhozott eljárás által mintegy titokzatosan nyerjük meg az embereket egy alapítandó olvasó egyesület ügyének, mi által ez úton is népnevelői kötelességünket oldjuk meg.

Ha ez sikerült azután könnyebb lesz nekünk megnyerni a népet egy és más nemes hasznos özlánknak minő pl. egy községi magtár és egy falusi dalkör megalkotása.

A tanító iskolai tekintélyét megszerezheti: szak-képzettség, az egyes tanórai leczkékre való szorgalmas előkészülés, az iskolai rend és fegyelem fenntartása, valamint egész lénye, bánásmódja és tapintatos eljárása által.

Ha magyarázata teljes, fegyelmzése igazságos, modora megnyerő, akkor tekintélye tanítványai előtt önzetlenül tisztelt, szeretett és megbecsült, ellenkező esetben félszeg, vagy erőszak által hamisított.

Pál Antal.

Énektanítás az iskolában.

Hogy az ének és szaktanítás fontos kérdése minden évben többször megbeszéltessek a tanügyi lapokban, azt hisszük, olvasóink legnagyobb részének meleg óhajta. A magyar embernek különös hajlamai vannak a költészetre, beszéde, szavai gondolkozása emelkedett, változatos; érzelme heves és áradó, most a bánat mély elegicus hangján keserg, majd a jó kedvragadja el úgy, hogy ajka dalra, lábai tánczra, kezei tapsra, pattogtatásra kelnek, csaknem tombol örömeiben. Mai napság a világvárosias szellem már-már kezd erőt venni rajta is, hol a nyomor, hol meg a számítás a nyereségvágy kiviszi már a hazájából is. Mintha érezni lehetne még a költészetén is a változást. Nemcsak, hanem tán kevesebbet énekel most a munkás a mezőn vagy a műhelyében, mint énekel régen. Ezt nem célszerű kutatni most, de mert tény, hogy népünk dalra született, a dal mellett nő fel s csakis addig marad meg ősi nemes jó szive és tiszta erkölce, a míg a dalt szeretni és tudni fogja ezután is, el kell mondanunk egy néhány dolgot tapasztalt emberek után, arról, hogy az iskolában, hogy lehet megtanítani az éneklést. Az angol királyi zene akadémia egyik tagja Curwen Spencer János a szóban forgó tárgyról im így vélekedik.

Dr. Hullah, ki egész életét a zenének szentelte azt vallotta, hogy énekelni mindenkit meglehet tanítani*) s azért mindenkit tanítani kell rá, még pedig a gyermekkoron elkezdve.

Általánosan szólva mindenkit meglehet tanítani az énekre, (mondja Curwen) mert általában nem sok embernek hiányzik a hangérzéke. Valamint a beszédnek, úgy az éneklésnek is a gége (larynx) az organuma. Ugyanaz az ideg, mely az agyból a gége izmaira hat előidézheti a beszédet, éppen úgy mint az éneket. A mi különbség a gyermekek zenei hallásában észlelhető ez inkább csak fokozati s nem faji, a mint ezt számos példa bizonyítja. Ewaus a londoni iskolaszék ének osztályának elnöke 300,000 gyermeket vizsgál meg évenként, s azt tapasztalta, hogy több eset fordul elő, hogy a gyermek eleinte egyik hangot a másiktól megkülönböztetni nem tudja, de rendre mindenik megjavult.

Az ének hatása még az iskola falai között is igazán kellemes és kedves s jól esik ha a többi nehéz tárgyakról erre kerül a sor, mert a szép hangok harmonikus zenéje elfeledtet minden fáradtságot. Az ének még egészségi szempontból is felette ajánlatos, mivel mély lélegzéssel járván, gyorsabb vérforgást s vértisztítást eszközöl. Dr. Affleck azt tartja, hogy ha a gyermekek többet énekelnének kevesebbet köhögnének. Nemcsak, hanem az éneklés szükségelte erős lélegzés még a tüdő gyengeségeket is elenyészteti.

Milyen legyen az iskolai zene és ének? Kétségen kívül legyen jobb, rendezettebb, művészibb mint a régi volt, de azért ne forduljunk mindjárt Mendelssohnhoz, a mint azt egy bizonyos angol iskola vizsgáló ohajtotta volna. Azok a régi énekek, a melyekben a gyermek a kirtást, haza és a szülők szeretetét, az állatok kímélését stb. énekelte el s tanulta meg sok jót tettek a gyermeknek. Az iskolai zenének a szöveg a főtényezője, s tehát csak olyan éneket szabad megtanítani, a melynek nemcsak a zenéje hanem szövege is megfelelő jó. A szerelmi dalokat egészen kihagyni nehéz lenne, de mindenesetre jó lesz minél ritkábban venni elő. Különösen némely jellem és szellemtelen régi utca dalokat okvetlen ki kell törölni a gyermekek könyvéből. Itt természetesen jó lenne ha a tanító a szülőkre is úgy hathatna, hogy a cselédek rossz befolyását a lehetőleg ellensúlyozzák.

Kell-e a gyermekek énekét valamiféle hangszerrel kíséreni? Nem kell, még pedig két okból. Először azért, mert az a kíséren hangszer legtöbb esetben a harmonium volna, mely orrhangja s monotonsága (a mi azt teszi, hogy ugyan azt a hangot változtatni nem lehet rajta) zavarólag hatna az énekre. Másodszor azért, mert bármiféle hangszert használjanak is, az nem kísérenje lesz a gyermekek énekének, hanem vezetője a hangjoknak s így megakadályozná őket abban, hogy a hangjegyeket megtanulják. A zongora, akkor ha már az éneket tudják, elég alkalmas kísérenje lenne, de ezt már kevés iskola szerezhetheti meg. Amerikában használják, de sem Francia, sem Német sem Magyarországon nem.

Fennebb a hallás és a hangjegy után való éneklésről volt szó. Lássuk csak bővebben e sokat vitatott kérdést. Az első mellett nyomatékkal szól az, hogy a

*) Ugyanigy nyilatkozott De Gerandó Antonina a helybeli felsőbb leányiskola jeles igazgatója is a kolozs megyei tanító-egyesület egyik gyűlésén.

hang jobban gyakorlódik, a tanuló egyszerre költeményeket is tanul meg s azonkívül jobban hozzá szokik a hangok megkülönböztetéséhez. Hanem ez a tanítás fellette terhes és idővesztegetés. Valódi eredmény nincs. A gyermek fülébe belever egy néhány éneket, de arra nem tanítja meg, hogy miképen lehet tanulni. Angliában és Walesben részint a kellő pénzhiánya miatt, részint azért mert a szabály „payment by results” (a siker szerint való fizetés) csak így volt betölthető, még eddig a legtöbb elemi iskolában így tanítottak. Az 1883 évi kimutatás szerint az iskolák 76⁶⁰/₁₀₀-ban így ment a tanítás. A törvény újabb intézkedése e számot nem sokára megfogja apasztani. Skocziában az iskolázás sokkal magasabb fokon áll annyira, hogy ott már az iskoláknak csak 36³⁰/₁₀₀-ában nem tanítanak hangjegyből. Ez annál nevezetesebb mivel a skot törvény semmi segélyvel nem jár az énektanításához. Megjegyzendő hogy ez állapot, mind Angliában, mind Skocziában rosszabb a vidéki iskolákban. Azonban a mint a tanítók többet kezdenek érteni a zenéhez az állapot is javulni fog.

Az énektanítás különös ügyességet követel a tanítótól. A párizsi községi iskolákban s a skot elemi iskolák nagyobb részében, az éneket oly vándor énektanítók tanítják, a kik magok zenészek. Ez a lehető legjobb mód. Az ilyen specialisták különös gyorsasággal és ügyességgel tanítanak, s a gyermekek nincsenek kitéve annak, hogy valamely ahoz nem értő ember töltesse velők az időt hasztalanul. Van azonban ez eljárásnak is hiánya. Ugyanis a vándor tanító ritkán tud oly fegyelmet gyakorolni mint a rendes, s a rendes ilyenkor nem sokat törődik tanítványaival. A londoni, birminghami, bradfordi, huddersfieldi és más iskoláknak van egy-egy olyan hivatalnokjuk, a kinek az a feladata, hogy a tanítókat és tanulókat szombat estvéken tanítsa énekre, s azonkívül hallgassa meg a tanításokat, vizsgálja meg a gyermekeket s adjon útastást az illető tanítóknak. Néhol az énektanítására külön ember van, ki egy néhány iskolában maga végzi az énektanítást. A tanító-nevelő intézetek jó hatása azonban naponta jobban észlelhető, mivel az onnan kikerülőket rendszeren jobban értik a zenét.

Az éneket, mint már megjegyeztük mindenkinek kell tanítani, de mégis nagy gondot kellene fordítani az olyanokra a kiknek különös talentumok van rá. Évről évre számos oly gyermek kerül elő, a kiknek hangja nagyon sokat ígér s a kik mégis egészen nyomtalanul eltűnnek a többivel. Az angol királyi zene collegiumban jelenleg csupán két iparos van, pedig nagyon jó lenne ha a vidéki községi iskolák több figyelmet fordítanának a zenetanításra. Baselben csak egy vidéki zeneiskola van. A tanítás nagyon olcsó, mert a város segítyezi. Ebben a nyilvános iskolák tanítói tanulnak. A londoni Guildhall zene iskolában már mind csak felnőttek tanulnak. Ilyen van Corkban is. Itt a tanárok fizetése a tandíjból fedeztetik, a mi egy-egy penny díjból 5000 frtra felm egy.

A párizsi községi iskolák évi versenye érdekes jelenség. Minden iskolának részt kell venni benne. A verseny iskolánként tartatik meg, a győzők újból versenyeznek mindaddig, a míg egyik diadalmoskodik a többi felett. A kottából éneklés nem elkerülhetetlen feltétel itt sem s a mi legrosszabb az egészben, az hogy e miatt a gyermekekkel hónapokon át ugyanazt a darabot kizoztatják. En magam is (Curwan) szemtanúja voltam ennek a processusnak Párisban, s a tanítóktól

úgy értesültem, hogy ez idő alatt a tanítás elméleti részét teljesen félbeszakítják.

Bs. Gy.

Tisztázzunk egy nyelvtani kérdést!

(Melyik helyesebb: olvasmányok alapján fejteni-e ki a nyelvtani ismereteket, vagy pedig azok nélkül?)

Hogy eddig mily módon tanítottuk a nyelvtant, vázlatosan elmondom.

Nyelvtani gyakorlókönyvet elé! Keressétek meg az első gyakorlatot! Olvassad János! (János olvas). Az állat lélegzik. Miről mondjuk, hogy lélegzik? Az állatról. Mit mondunk az állatról? Hogy lélegzik. Olvass tovább Péter! (P. olvas:) Az állat mozog. Miről mondjuk, hogy mozog? Az állatról. Mit mondunk az állatról? Hogy mozog. És így tovább. Csak az állatról lehet mondani valamit? Nem. Ki tud a krétáról mondani valamit? (János:) A kréta fehér. Hát a tábláról? (Izsák:) A tábla fekete. Látjátok: Ha valamiről mondunk valamit az mondat. (Ismétlés.) Ki tud még egy mondatot mondani? (Már most nem adott tárgyról.) A kutya ugat. A tehén bög. És így tovább. Ki tud egy mondatot írni a táblára? Irjatok a palatáblatokra két-két mondatot. Jól van. Irkát elé. (Írásbeli dolgozat.) Irjon mindenki az irkájába tíz mondatot.

Ezen előzmények után az olvasókönyvből is kereshetünk mondatokat; azaz: anyelvtanítástát akkor kapcsoljuk össze az olvasmánytárgygyalásával, mikor a tanuló az illető nyelvtani anyaggal annyira, a mennyire csak lehet tisztába vannak.

Igy tanítottuk eddig a nyelvtant.

Ezzel szemben a legujabb időben egy másik nézet merült fel; s ez az, hogy a nyelvtan ismereteket az olvasókönyv alapján kell kifejteni. Hogy melyik helyes, arról nem szándékozom, legalább ez alkalommal szólni. Lehet, hogy mindkettő helyes; de, nézetem szerint, *helyesebb* csak egyik lehet.

E kérdés sürgős tisztázása igen kívánatos, mert a gyakorló tanítóra nézve nincs valami rosszabb annál, mint midőn az oktatás elvei, az ezen elvek közül csoportosult nézetek diszharmonijája miatt, ingatag alapra vannak fektetve. S mi türe, tagadás, nem igen szép dolog, hogy éppen Magyarországon s éppen a magyar nyelv tanítása körül fordulnak elő még most is vitás kérdések.

E lap szerkesztője bizonyára szívesen nyújt tért e kérdés tisztázására. Mindazok tehát, a kik a nyelvtannak alaki és tárgyi képzőerejéről megvannak győződve s e tárgyat a nemzetiségi kérdés megoldására hathatós eszköznek tekintik, csak erkölcsi kötelességüknek tesznek eleget, ha a czim alatt zárjelben fölvetett kérdés tisztázásához hozzájárulnak.

Szentgyörgyi Lajos.

Az úszás tanítása.

A villanyfény ezer, meg ezer csillaggá török a fák zuzmarás ágain, s a korcsolyák tündéri fényben siklanak tova, a zene betölti a léget. De a zsimbes, öreg

tél egy-egy éles hideg széllel nevet szárkáztikusan a mulatók szemébe: „Boldogok csak ti vagytok, de annyi más — — — !“ Mégis csak tél ő, a nagyobb tömeg mostohája, kik méltán sóhajtának föl: Jövel nyár, édes anyja minyájunknak! Ekkor a föld egyforma szeretettel öleli a keblére sietőt fű-fa karjaival, játszian érinti harmatos szálaival, ez árnyat borít reá, és a víz egyforma lágyan csap össze a fürdeni beleugró fölött, majd játszva földobja, szelíden himbálja, s a félig csukott szempillákra ült cseppek, szívárványnyá török a napsugart. Mily kedves verseny a futó hullámokkal szembe úszva küzdeni, vagy előre, futásukat megelőzni, majd áthasítva, hullámokat teremteni az álló sima víz tükrén.

Miért, hogy az edző élvezetes gymnáztikát nálunk leginkább csak férfiak, fiu-gyermekek gyakorolják. „Nem is nőnek való az! Nincs felfogásuk hozzá!“ S e divatos mottónak a tapasztalat nagy részben igazat ad. Nézzük ha fücska fürdeni indul, közüllök csak egy tudjon úszni 1—2 óra mulva jó úszó lesz mindannyi: a leánygyermek az úszódában — mert így tömegesen őket magukra, igen helyesen, fürdeni nem engedik — egy egész idény alig elég s a kivételek közé tartozik a ki 15—20 „leczke“ után szabad úszóvá lesz. Hol keresendő az aránytalanság oka? Az egyszerű felelet rá, az úzás-tanítás módszerébe.

Nézzük csak. Elhatározzák a szülők, hogy 8—10 éves leányukat úszni taníttatják. Az úszódába való belépésnél az első, mitől egy jól nevelt leány-gyermeknek meg kell döbbsennie, a fiatal katona, kitől tanulni fog. Ezt azonban hamar megszokja, s nincs miért utánna tennünk „fájdalom“ mert a gyermek mesterét látja benne, majd meg az a nagy víz, az úzás gondolata foglalja el, s ezek elsimitják az első hatást annyira, hogy az átöltözködés félannyi időt vesz igénybe, mint rendes körülmények közt.

A tanítás első fokozata, hogy a tanulót egy jól-rosszul párnázott hintához viszik, melyre a mellkassal támaszkodva fölfekszik, lábai azonban a földet érik. Itt előbb karjaival utánozza a levegőben a már megmutatott tempot, majd testét a karok segítségével a hintakötélre támasztja, s lábait valamennyire fölemelve gyakorolja; próbálgatják a végtagok egyszerre való mozgását is, ezt azonban részint a test helyzete, részint a padló fenyegető szálkái teszik lehetetlenné.

Az ügyesebb gyermeknél e szárazon való gyakorlathoz alig fordítanak pár percet s a tanítvány „rudra“ kerül, t. i. a derékre csatolt öv hátsó felén levő vas-karikába kötelet erősítenek, ezt rudra kötik, mely rudat a part korlátjára támasztva az úszómester tart s melynek segítségével a gyermek néhány biztató szó után a víz fölött lebeg.

Már a talaj mozgás is kellemetlen az emberre nézve; a szilárd talajnélküliség érzete pedig első pillanatban elviselhetlen, főképp az a gyermeknél mert a víz felületén a függés biztonságát nem érzi, s így nem hiszi. Ugy, hogy a növények csaknem kivétel nélkül elsárgulnak, szemeiket tágra nyitva, ijedtségtől szaggatott hangon kiáltják. „Huz-zon-ki!“ A kis áldozatnak s igen sokszor a parton állóknak könyörgése hat a mesterre, s a tanuló szárazra kerül. A legtöbbet aztán sem szép szó, sem fenyegetés itt többé vízre nem viszi; a ki pedig a tovább tanulásra rávehető, annál az első ijedtség hatása megmarad, s kiülésére egy idény csak ritkán elég mert, ha kivételes ügyességgel viszi is annyira, hogy rúd után, melyet eléje tartanak, vagy ép-

pen szabadon úszsék, egész valóján látszik a félelem mind végig.

E tanítási rendszer kifolyása, hogy a leánygyermek az úzás tudásnak csak vágyával nő fel, s a 15—16 éves koron túl önmagának nagy rábeszélésével vesz bátorságot az élvezetes és testedző torna elsajátítására.

A mi társadalmi fogalmaink szerint még gondolatnak is nagy fényűzés, hogy az iskolák ne csak torna, hanem uszó helylyel is rendelkezzenek, s napjainkban Amerika e példáját, legfőlegbb Európa világvárosai fogják utánozni; de minden városban egy jól berendezett úszóiskolát leánygyermekhez nő-tanérökkel, föltétlenül szükségesnek és kivihetőnek vélek.

A tanítás megkönnyítése céljából a szárazon való gyakorlásra egy kettős hinta szolgálna, melynek egyike a karok alatt, másika a test törzs alatt lenne támasz, s így a test vízszintesen függne; vagy egy kellő törpeségű és szélességű nyújtó szerű állvány, melyre a tanuló a törzsközepével fekönnék föl úgy, hogy végtagjait szabadon mozgathassa. Természetesen mindkettő célszerűen párnázva. A víz alatti padozat fokozatos lenne, hogy a gyermeknek kölesönözön bátorságot az, miszerint élet veszélynek nincs kitéve; mert akármely perczen talpra állhat. A test magasságát többszörösen meghaladó mély vizet csak szabadon úszók kapnának.

A derékra alkalmazott kötél helyett a tanulás kezdetén a vízben is a fölületnél valamivel alább nyuló kaucsukkal párnázott hinták, vagy állványok szolgálhatnak gyakorló helyül. Sőt később is nélkülözhetőnek tartom a kötélen való függést, mert egy 10—14 éves növendéket is tarthat és vihet a vízben nagy könnyűséggel egy úszómester, akár a törzsközép alá nyújtott karral, akár a derék fölött tartva az övét.

Ily rendszerrel hiszem, hogy nemcsak a tanórák száma volna tetemesen megapasztható; hanem a szülők jelenben méltó előítélete és ellenszenve eloszolnék az úzás-tanítást illetőleg; a gyermekek nem eszközölnének oly tömegesen felmentést kérő bizonyítványokat, mint a szárazon való torna alól; s bizonynyal sokkal nagyobb tért hódítana magának az élvezetes és edző testgyakorlat, az úzás.

. . . l . . . l

A közegészségügy s a szünidei gyermektelepek.

A tanuló ifjuság kiképzésére felhasználít anyag-sokasága, úgy az alsóbb mint a felsőbb rendű iskoláknál az előre látó és tapasztalt tanítókat, és a külvilágban a gyakorló orvosokat, komoly gondolkozásba ejtette. Hires tanfériak szóaltak fel és nyomatékos okokkal igyekeztek bebizonyítani, hogy a sokoldalú tanítási mód eredményeiben nemcsak hogy nem felel meg a várakozásnak; hanem káros hatása előbb vagy később határozottan nyilvánul. A nevelésnek az a célja, hogy az emberi képességeket egyenletesen és összhangzólag fejlessze a szellem mívelésével a test kívánalmait el ne hanyagolja; mert a test épsége nélkül, bármely tényleges nevelési módszerrel senki a lélek erejét ki nem mívelheti; s az emberi testben képességeket sem felkelteni, sem megerősíteni nem lesz képes. A nevelésnek egyszersmint az is a célja, hogy az emberi gon-

dolkodást az egyoldalúságtól megmentse és az emberben a nemes törekvést akarattá fejleszteni és ezzel az emberi becsnek értékét a lehető legmagasabb polcra emelni törekedjék. A követelmények, melyeket az élet korunkban az egyesektől kíván, nagyobb mértékűek mint valaha voltak. Napjainkban a társadalom egyes osztályainak az ajkairól s a napi sajtóban folytonosan szerencse kívánatokot hallunk, a civilisatiót üdvözölve, hogy az a jelen százunkban mennyire haladott.

Ezen eszmék proklamálására mindenek felett a napi sajtó és az iskola hivatott, de nem kell felednünk hogy az iskola nevelése az egész élet tartalmának csak egy negyedét teszi. Az iskola kötelessége arra törekedni, hogy tanítványait az élet eme követelményeire előre készítse és társadalmi állásának pontos és előnyös betöltésére képesítse. A mi ezen célnak elérését nehezíti, és igen gyakran kivihetlenné teszi az, hogy a gyermek testalkatát és ezzel összhangzó észbeli tehetségét későre veszik észre, vagy éppen figyelmen kívül hagyják. Gyakran elég szembetűnőleg belehet bizonyítani, hogy a legtöbbnél hiányzik a főkellék, az egészséges test és fejlett értelem, mi pedig okvetlenül szükséges arra, hogy a gyermek magasabb képzettségre vezethető lehessen, olyanra milyent a mostani kor igényel. Véleményem szerint e tekintetben a szülőknek tapasztalt orvosok — olyanok kik az iskolai és gyermek egészséggtannal foglalkoznak — a legjobb tanácsosai szolgálhatnak. Egy-egy ilyen jó tanács a szülőket ha nem is valamely keserű csalódástól; de sok kellemetlen eredménytől menthetné meg.

Napjainkban a szomszéd országok példája s még inkább azon monographiák sokasága, melyek a művészet becséről iratnak, a legtöbb szülőt méltán lelkesítve, gyermekeinek művészi neveléséért kezd rajongani. S ki is merné tagadni, hogy a mai jó nevelés kellékéhez hozzá tartozik, hogy az új nemzedék legalább művészi érzéket vigyen magával az iskolából az életbe, és ez bizonyos határig nagyon is kívánatos. De ezen kívánalom mind szélesebb köröket kezd hódítani, és ez egyik fő oka annak, hogy a tanuló munkával túlterheltek. Tagadhatatlanul mi volna szebb nevelési cél, mint a szépek, a nagyszerűnek, a művészet érzékének felköltése az ifjú szívben.

De tovább menve a gyakorlati kivétel a zene, rajz, festés megtaníthatása nemcsak lelkesedést igényel, hanem igényli a gyermek phisikailag ép alkatát és mindennek felett intellectualis képességét. Ezen utóbbi és elvitázhatatlan kellékek sokszor nem vétetnek tekintetbe. Nekem sokszor volt alkalmam tapasztalni, hogy a művészi tantárgyak tanításánál a működést igénylő szervek nemcsak a korhoz képest fejletlenek, hanem teljesen elégtelen alkotásuk is voltak. És így mi volt bizonyosabb mint későre venni észre, hogy mind a törekvés mint a költséges hasztalan volt. A rendes tantárgyak mellé egy halmaz mellék tantárgyat soroznak. Az iskolai túlterhelés nem fog egyhamar a vitás napi kérdések sorából kitöröltetni, hanem a gyakorló orvosok részéről mind annyiszor a közvélemény ítélőszéke elé hozatik, valahányszor arra az okot megtalálják, ha ugyanis ezek a helyzetet javítani és az ifjuság jövője felett lelkiismeretesen őrködni akarnak.

A paedagogusok ezen viták által befogják a túlterhelés veszedelmét látni, és a nevelésükre bizott ifjuság nem fog hiúságok parádés rózsájává válni. De mi-féle eredményeket is adnak ezen költséges mellék tan-

tárgyak? Köztudomásu dolog, hogy akármelyik népesebb városban ezerekre megy az olyan tanulók száma, a kik évek hosszu során át oktattattak a zenében és rajzban és mégis milyen kevés lesz közülök képes a legegyszerűbb Sonatát a hangjegyről eljátszani, egy dalt zenével kísélni, avagy a legegyszerűbb tájképet vázlatban lerajzolni, vagy bármit a természet után vázolván megteremteni.

Mindaz a mit kényszer és ellenszenvvel vagy megerőltetéssel kell tanulni, mihelyt az életben a kényszer többé nem nyomhat elfelejtődik és eredménytelen idő és pénzpazarlási emléket hagy maga után. Hogy a szépiészeti érzéket ilyen módon lehetne felkölteni és kifejteni, azt hiszem senki sem biheti el. Sokszor éppen az olyan emberek, kikről azt hallja az ember, hogy jó nevelésben részesültek, a legizléstelenebb szépiészeti érzékekkel bírnak, a legtöbb dologban lapos dilettánság kritikájáról tesznek bizonyosságot.

Sok példát tudok arra, hogy a szülők túlcsepontgó reménye a képtelen gyermek aesthétikus nevelését olyan tulzásba hajhászta, hogy a család többi tagjainak e hiu remény miatt még a nélkülözés sanyaruságait is el kellett viselniök. A testi fejlődés és szellemi képesség minden további elbírálása nélkül, mihelyt gyermeke az iskolában valamint az elemi ismeretekből elsajátított — sok családnál megkezdik a zongorázás tanítását.

Alig alkalmazhatta magát a gyermek phisikai fejlődése a szigoru és természetellenes iskolai disciplinához, már kezdődik egy újabb teher az órákig tartó zongorázás. Meglehet, hogy némi eredményt érnek el, a mely nagyon sokszor nem is kellene, hogy feltűnő legyen, de a szülőnek kedvező hízegítő ítéletek és vélemények által felbuzdulva, a gyermekben a genialitást vélik feltalálni, mely boldogító érzet hatására az órák és gyakorlatok szaporittatnak a végett, hogy a kiképzés hátrányt ne szenvedjen, hanem a lehetőleg előmozdittassék. Éppen így van a rajzolással is. Az iskolai rajzfeladatok sikerült kidolgozása sokszor túlbecsülve, olyan reményre jogositja a szülőket, hogy gyermekökben egy sokat ígérő talentumot vélnek birni. Ilyenkor az iskolai rajzoktatással nem érik be, hanem külön órákkal szaporitják a tanulást, a mennyiben lehet megtoldják a mintázás és festészettel. És mindez ámbár a paedagogusoknak egy bizonyíték arra, hogy nem ők, hanem azok, kik leginkább panaszolnak, a valódi túlterhelők nem volna megrovandó, csak azután a tanítvány, a szeretett gyermek, ne lenne közepes tehetség és gyenge testalkatu, mint az ifjak annyi száza s ezere is. A legtöbbnél az igénybe veendő szerv fejletlen, mi lesz mind ezekből ez eredmény? Lassanként a mint az évek mulnak az iskola is mind többet kíván tanítványaitól, és ezek minden erejüket arra kell, hogy fordítsák, hogy a kívánalomnak eleget tehessenek; de a melléktárgyaknál is szaporodik a kívánalom és az erő nem elég hozzá, a tehetség sem megfelelő; ekkor az érdekelttség is csökken, és ezzel együtt a gyakorló kedv is; sőt nem ritkán alkalmatlanná válik az ilyen dologgal való foglalkozás.

Vannak olyan tengődő impulsusok is, melyek onnan indulnak ki, hogy ha már a dolog egyszer el van kezdve be kell azt végezni. És az egyszer már szerető kedvvel megkezdett tervet nem is olyan könnyen lehet megszakítani, és így halad a dolog tovább. Gyakran az az eset is megtörténik, hogy az illetők azt hiszik, hogy a

szellemi és phisicai erők hiányából eredő kedvtelenség csak hanyagság és restség eredménye, és ilyenkor nagyobb szigorral és több gyakorlati kényszer által remélik, hogy mindent kifognak egyenlíthetni, és az egyszer már kitűzött célt elérik. De ennek kivitele nem annyira könnyű; mert a szellemi üdeségből mindig több megyen veszendőbe. Az iskolai tárgyakban nincsen előmenetel, a minnek következése a tanítók részéről a fedés, s gyakran a büntetés is. A tanítványok e mellett vagy aggódók, vagy ingerlékenyekké válnak, különösen a vizsgák idején és az érdemsorozás alkalmával, s most azzal akarják a szükségest pótolni, hogy ismétlő órákat csatolnak a rendeshez, és így az egyes tantárgyaknál a hiányok nemhogy pótlódhatnának, hanem a lehető legnagyobb túlterhelés áll elő.

Egyik óráról a másikra, egyik gyakorlatról a másikra hajszolt tanítvány kedvetlen és közönyössé válik. Ekkor panaszkodnak a tanítók és szülők is, a szemrehányások kölcsönösen lesznek. A nevelésnek ezen minden érzék nélküli vezetése mindenesetre káros következményeiben is a szülőkre háromlik vissza; mert az ifjú test a túlesigázás által kimerül, a csekély erő el-lankad e miatt nagy fokú ideges izgatottság, étvágyhiány, zavart emésztés, fejfájás, elsoványodás és még ezenkívül más betegségek is állhatnak elő. Így a leányoknál ezen az úton jön elő a sápkor és ezzel járó más betegségek. Az újabb időbeli tapasztalatok arról kezdenek meggyőzni, hogy a későbbi korban felmerülő elmebetegségeknek ekkor tevődik le az alapja. A rövid ideig tartó szüneteknek nincsen semmi hasznuk; mert az elcsigázott ifjú test és kedély hogyan szerezhetne ezek alatt annyi erőt, hogy felüdülhetne?

Nézetem szerint, hogy ha már a szülők az iskola tanítás mellett még egy más, úgynevezett művészeti képzésre is törekednek, főképpen, hogy ha gyermekek nem valami erős testalkatú lény, első sorban hallgassák meg a tanítók véleményét, gyermekeik észbeli tehetségére vonatkozólag és ők magok is figyeljék meg, hogy vajjon a gyermeknek a tanulás könnyen jő-e, vagy nem? Ezzel egyidejűleg egy tapasztalt és a gyermek higiéniát értő orvossal a gyermek testalkatát és szerveit meg kell vizsgáltatni. Még pedig nem csak felületesen és nem csak egy alkalommal, hanem többször megvizsgálandók az idegek, a légző és emésztési szervek, mindenek felett pedig részletesen azon életművet, mely akármely művészet tanulásánál leginkább igénybe vétetik, mint p. o. a rajz és festészetnél első sorban a látás szervének egészségessége a legfontosabb. Éppen így orvosilag megvizsgálandó a felfogási képesség és a hajlam. Mivel pedig a gyermekkorban a szokások és hajlamok folytonos változásnak vannak alávetve, a vizsgálatnak időnként ismétlődni kell, különösen akkor, hogy ha a testalkatban rendellenességek mutatkoznak.

Ha pedig az orvos ezen művészi képzésnek a lehetetlenségét vagy éppen hátrányait feltárva, azt kivethetőnek nem találja, akkor a legfőbb dolog a gyermekek javára gondolni, s belátni azt, hogy egészséges és erős test, egy élet vidám és energicus szellem többet ér mint az ezeknek árán megszerezhető kontár diletantismus.

De bármennyire hozzá is járul a modern nevelés ahoz, hogy a szülőknek éber figyelemmel kell gyermekeiknek úgy szellemi mint testi nevelésére gondolni, és a józan ész által könnyen felfogható tulszásoktól őrizkedni kell; mégis jól esik látni, tapasztalni, hogy a jó ne-

velés nyomán miként használ a tanulás, és a tanító szóval az iskola, a gyermekek testi egészségének. Mióta orvosok és emberbarátok a figyelmet felhívták azon pusztításokra, melyeket a scrophula és angolbetegség, Rachitis, a nép különböző rétegeiben teszen és e mellett eszközökről és módokról gondoskodnak, melyekkel az emberiség ezen két pusztító betegségét kellő korlátok közé szoríthatják, — a szocialis nyomorok e legfőbbikének némi részben sikerült is ellen állani. Ez a két betegség és a szegénység egymásnak hű kísérője.

E betegség örökölhetősége által nemcsak a jövő-dő nemzedéket képes veszélyeztetni; hanem pusztító hatásával az állam véderejét is veszélyezteti, éppen úgy mint nemzetgazdasátilag a nép egy nagy részének munkaerejét fogyasztja, és ennek következtében az állam adózó képességét megrövidíti. Ezen szomorú és kimaradhatatlan következmények magát az állam hatalmat is arra kell hogy ösztönözzék, hogy ezen aggasztó egészségi körülményeket közönyösen ne vegye.

Felesleges és hasztalan volna e tekintetben az állapotok javítását kizárólagosan csak a kormánytól várni; mert ennek kötelessége csak az, hogy jó egészségügyi törvényeket alkottasson; de ezeknek őre azután minden egyes állampolgár, ki embertársai javát szíven hordozza. Minden embernek egyaránt kötelessége, hogy szerencsétlen embertársainak segínyt nyújtson. Az esetleges szerencsétlenségek kikerülését jó tanácsával és ismereteinek terjesztésével elhárítsa. Lehet-e ennél jobb szert a socialis nyomor enyhítésére kigondolni?

A scrophula kiirtására, vagy legalább annak kevesbitésére a legjobb szer volna, mely képes lenne annak előidézését meggátolni, az elegendő és egészséges táplálék, jó ivó víz, tiszta levegő és egészséges lakás; mind olyan tényezők, melyekre az emberiségnek kikerülhetetlen szüksége van, és melyek ha mindig egyenlő arányban mindenki számára létezhetnének, ki volna kerülve az elszegényedés, és nem volna nyomor.

Scrophula és angolkor a földkerekségén mindennütt fordult elő és ma is fordul; de a viszonyok éppen olyan módon segítették elő, mint a gyógyulást és javulást. Éppen ez az oka, hogy az orvosi világban a gyógyítási mód is annyira eltérő eszközöket vett alkalmazásba. Ezek közül a tengerparti országokban legtöbbször a tengeri levegő és fürdő alkalmazása hozott dívatba, melyektől kedvező életkörülmények között leginkább várták a javulást. A betegség csekélyebb fokánál a tapasztalat azt bizonyította, hogy az életviszonyok javítása is elegendő volt arra, hogy pusztító hatásának gátat vehessenek. A tenger vizének sóban gazdag tartalma a figyelmet a sóforrások szabályszerű használatára fordította, az eredmények szembeszökők voltak, és így ezen betegségek ellen a tudomány kombinálva és tapasztalva, sikeresen sikra is szállhatott. Mind a két betegség, a mint tudva van, a gyermekkor nyavalyája, és éppen azon korban grassál, midőn a gyermekek iskolás tanulók és mikor ha a szülőknek anyagi módjuk volna is ilyen gyógyító erejű fürdők és egészségi telepek felkeresésére, aggódva teszik, ezt mert ezen gyógyhelyek távol esve az iskolától, gyermekeik a tanulástól visszatartatnak és előmenetelökben szenvednek hátrányt.

Azon racionális gyógykezelési mód, mely által Anglia már száz évvel ezelőtt 1796-ban ezen betegségekkel szemben eredményekhez jutott, Európa többi országaiban is viszhangra talált. A tengeri Morgate pél-

dájára, mely szinte egy félszázadig egyedüli volt Európában, ma már számos gyógytelepek virágnak minden cultivált országban. Anglia nemes példáját követte: Olaszország, Franciaország, Holland, Belgium, Dánia, Németország, az Egyesült államok, és Északamerika. Nem is lesz érdektelen ha ezen egészségi telepek rövid történelmét, mely terjedésök okával is szoros kapcsolatban van, szemügyre vesszük.

Olaszországban jelenleg 21 ilyen tengerparti gyermekkorház van, melyben 5000 scrophulás gyermeket lehet elhelyezni. A nagyobbsterü intézetek közül felemlithetjük a párizsit, mely 1867-ben a szegényalapból építettett. „Berk sur mer“ s melyben 600 gyermeket lehet ápolni. Az osztrák-magyar birodalomban fájdalom csak egy ilyen ápolda van, a gradói, a tengerparti vidéken, nehány nemeskeblü emberbarát adakozásából 1873-ban alapított és csak 50 szegény scrophulás gyermek számára van berendezve. Az intézet épületének befejezése szünetelt és szünetel a mai napig. Ez az egyetlen gyermek-asylum monarchiánkban; de ez sem magyar. Távol van tőlem, hogy én a nyomor enyhítésében a nemzeti érdeket keresném; de azt nem tagadom, hogy mégis lehangolónak találok, hogy városaink költségvetésében a szegénység és közegészségügyi költségek olyan szükkeblüen irányoztatnak elő. Daczára a gradói intézet szerény és elrejtett voltának a mult év februárius 15-én a bécsi községi tanács ülésén Suess Eduard tanár és Bächer Vilmos a polgármesterrel tudatják, hogy a gradói gyermekkorházban 20 scrophulás gyermeket bécsi szegény családokból elhelyezhetnek, az erre elő irányzott költség 5000-forintot tesz 5 éven át csak a fürdőidényeket számítva. Ugyanezen gyűlésen azt is tudomásul vette a községtanács, hogy a déli vaspálya társaság, tekintve a czél humánus voltát, a gyermekeket személyenként 3 frt 28 krajczárért Bécsből Ponchig szállítja. A községtanács ezen ügy elintézésével a szegényügyi bizottságot bizta meg. Így állanak a humanus törekvések a legveszedelmesebb gyermekbetegségekkel szemben a legközelebbi szomszédunkban.

Lássuk most hazánkban mit lehetne tenni ama két betegség terjedésének meggátlására olyan módon, hogy ne tervezzünk nagy palotás gyermek asyllumokat és ne kívánjunk a kormánytól milliókat, melyek úgy sincsenek és ha volnának is, a milliókkal csak gondolatban lehet gyorsan rendelkezni, milliókat igénylő intézmények előteremtése huzamosabb időt is igényel. Az idő értéke a betegségcknél is tekintetbe veendő és pedig annál inkább, minél nagyobb pusztítást vihetnek ezek a szervezetben véghez.

A szünidei telepek mindenfelé a cultur országokban gyarapodni kezdenek, mi nem maradhatunk vissza, annál is inkább, mert a „Budapesti Szemle“ mult évi novemberi számában közli azon megdöbbentő statisztikai adatot, hogy a jelenlegi viszonyok szerint Magyarországnak 400 év lenne szükséges arra, hogy lakosai megkéttszereződjenek. Én a nemzet felvirágoztatását a lelkészekről és tanítóktól várom, az egészségtani érdekeltséget, az érzék elesztését és fentartását, általában a népnek egészségessé tételét is általok remélem elérhetni.

A salerno iskolája egyik tana így hangzik. „Ha nincsenek orvosaid, akkor legyenek orvosaid a vig kedély, nyugalom és mértékletes életmód“ ehez én még azt teszem: legyen a népnek jó lelkésze, ki felvilágosítsa, legyen jó tanítója, ki nevelje. Ha az egészség az által

biztosítható volna, hogy mindenki gondoskodjék táplálék ételéről, tiszta vizről, üde levegőről, tiszta lakásról és természetszerű ruházatról, úgy igen könnyen jó ösztöne is rávezetné az emberiséget erre. De ha valaki nem, a nép minden bizonnyal nem lehet mindentudó, ezt vezetni kell.

Ma már nem elég hogy a lelkészek az egészségtan szabályait tudják és hirdessék, hanem az ápolás módszerében is olyan jártasnak kellene hogy legyenek, hogy azt alkalmazzák is. A legjobb alkalom, hogy a pap úgy mint a tanító megmutassa, hogy miként érti az egészségtan szabályait és miként tud ápolni, új nemzedéket megerősíteni, a szünidei gyermektelepek létesítése. A lelkész az igazság hirdetője és így a legilletékesebb felvilágosító.

A mi hazánkból évenként nagy mennyiségű pénzt visznek ki és pedig azért, mert mintegy szándékosan elhíresztelték, hogy a mi kies vidékieinknél szebbek, fürdőinknél jobbakk a külföldiek. Engedjük meg azt, hogy ezek kényelmesebb berendezésűek, de sem nem jobbakk, sem nem szebbek, nem kiesebbek, sőt még ollyanok sem, mint a miénkek. De hogy is virágozhasassanak fel a mieink, ha mindenki külföldre tudol és itthon már nem divat a hazait kedvelni és pártolni, azt várhatjuk, hogy a külföldi jöjjen hozzánk? ez egyhamar nem fog bekövetkezni. Ezen a bajon, nézetem szerint, úgy lehetne segíteni, ha a lelkészek és néptanítók nyitnának szünidei telepeket; egyelőre igaz, hogy csak a vagyonosabb szülők vennék és vehetnék igénybe gyermekeik számára, de ezáltal is mennyi baj háritódnék el, és mennyi nyomor enyhülne.

Hol van a külföldnek olyan kellemes és egészséges helye, mint hazánkban Korond, az egész nyári szünidőt a tüdőbeteg gyermekek a lelkész és tanító felügyelete alatt ottan tölthetnék úgy, hogy a szülőknek nem is kellene ottan ülni. Sőt a kisebb gyermekek már korra tavasszal elmehetnének, iskolázhatná a tanító, és így a tanulásban sem maradnának vissza. A scrophula ellen tengerparti levegőt és sós fürdőt ajánlanak, s a tapasztalat is bizonyítja, hogy a sós fürdők a legjobbak. Van nekünk sós fürdők annyi, hogy a külföld is irigyelheti: Torda, Vizakna, Parajd s más helyek, cnyhe levegőjükkal, miért ne állithatna itten bármelyik tanító egy szünidei telepet. Az angolkor, rachitis, ellen a szén-savas vasas víz, havasi fenyves levegő, felér minden gyógyszerrel. Meg van ez is nekünk: a székelyföld minden falva bir ezen kellekkel.

A néptanítók, sőt a lelkészeknek is nagy része mindig azt panaszolja, hogy jövedelme olyan csekély. Ha életbe léptetnének ilyen szünidei telepeket, nem csekély anyagi hasznot huzhatnának belőle, és e mellett az emberiségnek kimondhatatlan javát eszközölnék. Azt mondhatná erre valaki, hogy ez azért nem kivihető, mert költséges berendezés kell hozzá. Nézetem szerint nem olyan elérhetetlen az egész, mert csak az első kellek legyen meg, mint az egészséges lakás, ez pedig megvan mindenütt hol iskola van, melyben a nyári szünidő alatt gyermektelepeket lehetne berendezni.

A lelkészek vagy tanítók, már hivatásoknál fogva is könnyebben megtanulhatják az ápolás mesterségét mint mások, gondozás alá vennének 5--6 vérszegény scrophulás, vagy angolkoros gyermeket. A jobbmodú szülők egész nyugodtsággal bizhatnák az ilyenekre gyermekeiket, a lelkész és tanító ezzel csekély jövedelmét gyarapítaná, s később jó hirneve, emberbaráti cselekedetét.

vel együtt növekedne. Ezzel elvolna az érve, hogy azon családokban, hol ilyen szerencsétlen beteges gyermekek vannak, nem lenne többé szükség, hogy az egész család, vagy legalább a szülőknek valamelyike, családját elhagyja és beteg gyermekével huzamosabban valamely helyen, hol üdülést remélhet, tartozkodjék. Ezen szünidői telepeknek ilyen berendezése nem ábránd, mert az első ilyen nemű intézetet is egy pap: Bion 1876-ban Zürich közelében állította fel.

Bion az említett évben emberbarátok segédelmével támogatva 64 fiu és leány gyermeket küldött tanítók és tanítónők vezetése alatt vidékre, kikre a falusi levegő üdítő hatása kiváló jótékonyan hatott. Már a következő évben hasonló jótéteményben 94 gyermeket részesítettek.

A szünidőket gyenge, beteges gyermekek sehol jobban nem tölthetik, mint egy ilyen egészségi telepen. Hatása még akkor is jótékony volt, ha a tartozkodás csak 24 napra terjedhetett ki. Ha a lelkészek és tanítók ezt nem veszik figyelembe, akkor még hosszú idő fog eltelni, míg nálunk ezen intézmény meghonosodik. Hazánknak sok kies és szép fekvésű helysége ismeretlen fog maradni, hol a gyermekek nemcsak kellemeesen eltölthetik az idejüket, és egészségüket javítva, kiüdülhetnek azon hátrányokat, melyeket szervezetük gyengesége, vagy éppen az iskolai tanulás alkatokban teremtett. Nem szükséges, hogy az ember az északi sarkhoz vagy az egyenlítő alá távozzék a felfedezéseknek egész csoportja áll a mivel vizsgálódók és keresők számára határainkon belül is. Így volt és van ez a szomszéd tartományban is vegyük csak például Dél-Tirolt vagy Morvaországot egészséges klímája ma már világ-hírűvé lett, ki tudott erről többet ezen század elején minthogy a Sudeták és Kárpátok, Silesia, Magyarország, Galiczia és Csehország között van egy termékeny dombos tartomány 2 millió lakossal; földrajzi kézikönyvekben is többnyire csak Brün és Iglau voltak megemlítve, mint posztógyártó és kereskedelmi városok, Custerlitz, Napoleon 1805-iki győzelme óta nevezetes. Ma már a kereskedelem és vasut kivetköztette ezen kis tartományt elszigeteltségéből, de semmi sem hatott annyira felvirágoztatására, mint kellemes, üdítő klímája.

Schweitzot az idegenek nagy tömege látogatja; a nyári időszak egész Európa vagyonsabb részét oda edesgeti, úgy hogy a lakosoknak egyik fő jövedelmi forrása az idegenek költsége. A mi kies és egészséges hazánkat a vasuti forgalom nem hogy az idegenek előtt könnyen látogathatóvá tette volna, hanem még a honfiakat is arra a káros gondolatra vezette, hogy hazai fürdőinket ne látogassák, hanem forduljanak a külföldiekhez, mert ottan több a kényelem és előzékenyek a szolgálattévő személyek. Az iskolai sanatoriumok, tengerparti avagy magaslaton elhelyezett szünidői telepek, szaporodni fognak minden felé. Az azonban nem előnyös ha egyre sok gyermeket hoznak össze. Nekünk nem volna szükségünk ilyen nagy berendezésű intézetekre, elég lenne ha a lelkészek és tanítók, megkísértenék a magán szünidei telepek felállítását. Hasznos volna ez az egyes községekre nézve is, a hol ilyenek berendezetnének, mert ez a pénzforgalmat emelné, az elszigetelt községi lakosokat miveltebb közönséggel hozná érintkezésbe, lakásaiknak célszerűbb az egészség kellékeinek megfelelőbb építésére és berendezésére ösztönöznék.

Kérdhetné valaki, hogy vajjon a lelkészek és néptanítók, egy ilyen dolog létrehozására alkalmasok-e?

Véleményem szerint igen; jó akarat szükséges hozzá első sorban, továbbá emberszeretet, közhasznú szolgálati ösztön, kielégítő és erősítő táplálék, mely vegyesen az állat és növényországából állítandó össze, üde szabad levegő, a hol szükséges és alkalom van fürdés, tornászás, továbbá mindenek felett ápolás, gondos felügyelet, miért ne tudná ezt a lelkész és gondos néptanító megteremtteni?

Hogy mi módon választassanak ki e célra a gyermekek; mennyi ideig tartattassanak az ilyen helyeken, az orvosok határozzák meg, ugyanők lennének az ilyen telepek főfelügyelői.

Felesleges e dolgot tovább részletezni. Az idő és közszükség intő szavát vegye minden lelkész és néptanító szívére, és ha megvan a kellő alkalom tegyen az emberiségnek és a közegészségügynek is szolgálatot.

Dr. Bartók István.

Az „Eötvös-alap“ pályázati hirdetése.

Az Eötvös-alapot gyűjtő központi bizottság alapszabályainak értelmében az 1884-ik évben befolyt adományok s a rendes tagok évdíjainak felől, valamint a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága által utalványozott 1500 frt államsegélyből 1 kétszáz forintos és 20 egyszáz forintos ösztöndíjt, továbbá 4 egyszáz forintos és 8 ötven forintos segélyösszeget alkotott s ezennel felhívja az ösztöndíjakra és segélyösszegekre jogosan igényt tartható egyéneket, hogy a jótétemények elnyerése céljából az „Eötvös-alap“ központi gyűjtő-bizottságához intézendő folyamodványaikat Luttenger Ágost bizottsági titkárhoz (Budapest, Deáktár 3.) legkésőbb f. év május 1-ig küldjék be. Ugyancsak az „Eötvös-alap“ gyűjtő bizottságához intézendők az „Eötvös-alap“ intézménnyel szoros kapcsolatban álló Zirzen Janka, Lederer Ábrahám, Örley János, Röck Szilárd és Békey Imre-féle alapítványok jótéteményeinek elnyerése céljából benyújtandó folyamodványok is.

Even jótéteményért pályázni szándékozók a következőket vegyék figyelembe:

1. A magyarországi néptanítók országos „Eötvös-alap“ intézménye, valamint az ezzel szoros kapcsolatban álló alapítványok ösztöndíjaiban és segélyösszegeiben egyedül csak azon magyarországi népoktatási intézetekben működő nevelők, kisdedovódók, tanítónők, tanítók és tanárok gyermekei, illetőleg özvegyei, árvái avagy keresetre képtelen nyomorék utódai részesülhetnek, a kik az „Eötvös-alap“ intézmény rendes tagjaiként beiratkoztak s az intézmény központi pénztárába az egy forintos évdíjat rendszeresen beszolgáltatták. Állomás nélkül levő, elnyomorodott tanítók is csak azon esetben tarthatnak igényt az „Eötvös-alap“ segélyösszegeire, ha annak rendes évdíjaikkal való támogatását el nem mulasztották.

2. Az 1 kétszáz forintos és az első 5 egyszáz forintos ösztöndíjra a hazai egyetemeken tanuló azon ifjak pályázhatnak, a kik az „Eötvös-alap“ jótéteményeire az első pont értelmében jogosan igényt tarthatnak.

3. Tizenöt egyszáz forintos ösztöndíjra pályázhatnak akadémiákon, tanító- és tanítóképző intézetekben, a közép-tanodák 4 felső osztályaiban, a polgári 5-ödik és 6-ödik osztályaiban tanuló azon növendékek, kiknek szülei vagy övéik az „Eötvös-alap“ intézménynek rendes tagjaiként az évi járulékokat pontosan beszolgáltatták. E pályázatból az ezen pontban fel nem sorolt azon tanintézetek növendékei

sincsenek kivárva, a melyek tanulóiktól a fölvételnél megkövetelik, hogy a középtanodák vagy polgári iskolák négy első osztályaiból bizonyítványokat mutassanak fel.

4. A 4 egyszáz forintos és 50 forintos segélyösszegért. folyamodhatnak azon keresetre képtelen szegény sorsu tanítók, tanítók özvegyei, árvái vagy keresetre nem képes nyomorék utódai, a kik az első pontban foglaltak értelmében az „Eötvös-alap“ jótéteményeit igénybe vehetik.

5. Az ösztöndíjakért folyamodók mellékelni tartoznak a) az 1883/4. tanévről szóló iskolai bizonyítványokat; b) a jelen tanévről szóló iskolai bizonyítványt s az illető tanintézet tanári karának ajánló levelét; c) származásukat igazoló anyakönyvi kivonatot; d) azon iskolai hatóságnak és tantestületnek avagy tan. egyletnek ajánló levelét, a melyhez szüleik tartoznak, illetőleg tartoztak; e) azon okmányt, mely igazolja, hogy övéik az „Eötvös alap“ intézményt rendszeren fizetik. Ezen okmányért illetők egyenesen az „Eötvös-alap“ pénztárnokához, Örley János igazgató urhoz fordulhatnak. Az ösztöndíjakért folyamodók folyamodványaik beküldésére az illető tanintézet igazgatóságát kérik fel.

6. A segélyösszegért folyamodóknak a következő okmányokat kell mellékelniök: a) Szegénységi bizonyítványt, az illetékes iskolai hatóságnak és valamely tanítói egyesületnek vagy testületnek ajánló levelét, az „Eötvös-alap“-ra történt fizetéseikről szóló okmányt, melyért az alap pénztárnokához fordulhatnak. A segélyösszegért folyamodók folyamodványaiknak beküldésére kérik fel az illetékes egyházi vagy királyi tanfelügyelőségeket.

7. Alapszabályaink értelmében az „Eötvös-alap“ ösztöndíjai és segélyösszegei a különben jogosultaknak nemzeti és felekezeti különbség nélkül fognak oda ítéltetni f. évi május 24-én a III. egyetemes tanítói gyűlés végrehajtó bizottsága által. A folyamodók az eredményről haladéktalanul értesítettetni fognak az „Eötvös-alap“ gyűjtő-bizottság elnöksége által.

8. Az „Eötvös-alap“ jótéteményeiért folyamodók közül azok, a kik 1876-tól fogva rendszeren befizették évdíjait, hasonló minősítvény mellett előnybe részesülnek; azok is, kik az elmulasztott fizetéseket utólagosan legkésőbb f. évi április 1-ig pótolják.

9. Olyan egyének, kik e pályázat kihirdetése után lépnek az „Eötvös-alap“ intézményét fentartó rendes tagok közé, a jelen 1885-iki évben még nem számíthatnak az intézmény jótéteményeire.

10. Az „Eötvös-alap“ intézménnyel szoros kapcsolatban álló egyezer forintos Zirzen Janka, Lederer Ábrahám, Röck Szilárd és Örley János-féle alapítványok egy évi kamatait 50—50 forintot a főntebbi ösztöndíjakért folyamodók közül azok fogják a jelen évben megnyerni, a kiknek azokat az alapítók, az ösztönbizottság javaslatának figyelembe vételével oda fogják ítélni.

11. A Békey Imre-féle 500 forintos alapítvány 30 forintnyi évi jövedelme fölött pedig az alapító-level értelmében úgy intézkedik az „Eötvös-alap“ jótéteményeit osztó bizottság, hogy a segélyösszegekért folyamodók ügyiratait bemutatja Ngs, Békey Imre kir. tanfelügyelő urnak, a ki a folyamodók közül kijelöli azon egyéneket, kik helyett az „Eötvös-alap“ évdíjait a Békey Imre-féle alapítvány jövedelméből fogja ezentúl fizetni.

12. Azon esetben, ha az „Eötvös-alap“ új alapszabályai f. évi május 10-ig a magas kormány által megerősítettnek, az ösztöndíjak és segélyösszegek kiosztását f. évi

augusztus hónap 20-ik napján fogja a II. orsz. tanítói gyűlés által kiküldött Eötvös-alapügyi országos bizottság eszközölni.

Budapest, 1885. évi február hó 2-ik napján.

Luttenberger Ágost,
titkár.

Örley János,
pénztárnok.

Péterfy Sándor,
elnök.

Lederer Ábrahám,
alelnök.

S Z E M L E.

Az iskolai takarékpénztárak Angliában.

Az angol iskolákban már régóta vannak takarékpénztárak még pedig nagyon sokfélék. Most pedig mikor nálunk is napirenden van ez a kérdés nem lesz érdektelen az alábbiakat megfigyelnünk.

Angliában az iparos tanulóknak kitűnő alkalmat nyujtanak fillérek megtakarítására a postai takarékpénztárak. A postahivatal készítettett kis takarékpénztári könyveket s azokat ingyen adja a gyermekeknek s azok kivül megvan engedve, hogy postabélyeggel fizessenek, mit a gyermek könnyebben tud kezelni. Ma, midőn a nevelés kérdése oly izgatottságban tartja a legjobb emberek elméjét, midőn a gyermekkel mindent megakarnánk tanultatni, jó lesz megfontolnunk, hogy vajjon a tanítóra tanácsos-e újabb terhet és felelősséget róni. Azonban meghátrálni a munka és felelőség elől éppen a tanítónak szintén nem szabad, mert a mint a következmények mutatják a főradság dusan visszafizetődik.

Liverpool város nagy iskolája egyik tanítója így írja az ottani pénztár állását.

„A mi iskolánkban átlag 1,100 gyermek jár. A múlt év folytán 18,090 volt a száma a betéti és kiadási naplónknak. Betéttett összesen 3670 frt; a liverpooli takarékpénztárba elhelyezettett 930 frt; kivételtett 850 frt. Jelenleg a heti naplósám (bevétel és kivétel) 500 s mégis a munka a tanítókat hetenként félóránál tovább nem foglalja el. De a megtakarításnak nemcsak a pénzgyűjtés a haszna, hanem az is, hogy a gyermeket rendes iskolába járáshoz szoktatja. A melyik gyermeknek van egy kevés pénze az iskolai pénztárban az már jobban érdeklődik az iskola iránt, s ha csak lehet el nem mulasztja, hogy hétfőn midőn a pénztár nyitva van, jelen legyen. Még arra is jó alkalmat nyujt a pénztár, hogy a rossz s tekerő tanulókat, kik ha valami ebben az iskolában nem tetszett, mindjárt panaszt emelnek otthon s másba tétetik magokat minden jelentés nélkül, ellenőrizhesse a tanító, mert így hozzá mennek, hogy pénzőket is elvigyék, a mikor alkalma nyilik végére járn, hogy mi okon akar más helyre menni s így a rossz gyermek turpissága napfényre kerül.“

Ez csak egy számos hasonló eset közül. Ez intézmény előnyét fokozza az is, hogy ez összeköttetésnél fogva a tanító megismeri a tanuló viszonyát, s aztán több figyelmet fordíthat rá.

Nem lehetetlen, hogy az ily gyermekekből kikerült generatio, ha nem is akadályozza meg, de bizonytal enyhíteni fogja azt a csapást, a mely a népet éhség, iparpangás, gyárak bezárása s más váratlan körülmények között érni szokta. Ezzel az egyén önállóságra vergődik. Így az iratlan törvénnyel a részegesség pusztító szenvedélyei inkább

kiküszöbölődik a nép közül, mint bármely szigorú intézkedéssel. A socialistikus commusismus szélsőségeinek sokkal inkább ellene fog állani az, a kinek van egy néhány megta- karított fillére, mint a kinek semmije sincs. Bismarknak könnyű lehet állami takarékpénztárakat állítani a nép számára, de nekünk itt Angliában nagyobb segítség lesz az elaggot- taknak, betegeknek és szükségben szenvedőknek az, a mit úgy a takarékpénztárak útján összegyűjtünk mintha az állampénztára kellene hogy segítsen. Bármi egyebet ta- nithatsz a gyermeknek, de ne feledd megtanítani neki a ta- karékosságot, a kicsinyes dolgokban addig a míg kicsi, hogy biztosan menjen be az életbe.

Bs. Gy.

EGYESÜLETI ÉLET.

A Gyalu-vidéki tanító kör gyűlése.

A gyalui tanítókör e tanévben I. rendes gyűlést f. évi január 21-én tartotta meg Gyaluban az állami iskola helyiségében.

Nyilvános tanítást tartott Bocz István gyalui tanító a IV. f. osztályban 9--10 óráig; tárgya volt: az egyneve- zőjü törtek összeadásának ismertetése. Tanítása megbírált- atván, Józsa Dániel tagtárs jelentése szerint, sikerültnek nyilvánították.

A nyilvános tanítás után Bocz J. elnök, üdvözlőlvén a gyűlésre szép számmal megjelent tagokat, munkára és egyetértésre buzdítva a kört, ezen gyűlést megnyitotta. A mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után a kör, mivel ez évben e gyűlése első volt, tisztviselőit választotta meg; egyhangulag és közfelkiáltással elnök ismét Bocz J. és jegyző Solyó J. lett.

A tárgysorozat következő pontját Kabos Emma szu- csáki tanítónő felolvasása töltötte be. „A vallásos nevelés- ről” tartott gondolat és ügyesen összeállított felolvasást, fejtegetvén azon okokat, melyek alapján mindinkább erős- bül más szóval helyettesítheti e a mostani segédtankönyveket, négy tételt helyezett elő megvitatásra. Az első tétel: „le- het-e és mennyiben a népiskolai oktatás alapja az olvasó- könyv?” élénk és heves vitát idézett elő. Többben ugyanis a második tételt: „mely tárgyak összpontosíthatók a leg- könnyebben az olvasókönyv keretébe?” szükségtelemnek tar- tották, miért is a kör, előadó beleegyezésével az első és második tételt összevonta, felállítván e kérdést: mely tár- gyak és mennyiben összpontosíthatók az ol- vasókönyv keretébe?

Ezekután Borbély József sz.-lászlói tanítónak „az ol- vasókönyvekről” felállított vitatételeinek megvitatását kezdte meg a kör. Előadó ismertette azon mozgalmat, mely külön- sen az II. orsz. tanítói közgyűlés óta az olvasókönyvek szerkesztése tárgyában megindult, azon szempontból, hogy lehet-e az elemi isk. oktatás alapja az olvasókönyv? vagy más szóval helyettesítheti e a mostani segédtankönyveket, négy tételt helyezett elő megvitatásra. Az első tétel: „le- het-e és mennyiben a népiskolai oktatás alapja az olvasó- könyv?” élénk és heves vitát idézett elő. Többben ugyanis a második tételt: „mely tárgyak összpontosíthatók a leg- könnyebben az olvasókönyv keretébe?” szükségtelemnek tar- tották, miért is a kör, előadó beleegyezésével az első és második tételt összevonta, felállítván e kérdést: mely tár- gyak és mennyiben összpontosíthatók az ol- vasókönyv keretébe?

E tételre kör következő határozatot mondta ki: az ol- vasókönyvekben összpontosíthatók az olvasás, írás és nyelvtan, kevésbé pedig a földrajz, történelem, alkotmánytan és a reáltárgyak. A kör e határozatával elvetette azt, hogy alapjául a népisk. oktatásnak az olvasókönyv nem szolgálhat. E tétel megvitatása a délutáni órákra is kinyulván

a másik két tételt (minő elvek szerint szerkesztendő az ol- vasókönyv, és a létező olvasókönyvek közt melyik felel meg legjobban az összpontosítás elvének) a kör jövő gyűlése- re ha- lasztotta.

Ezek valának a kör e gyűlésének főbb mozzanatai.

S.

IRODALOM.

Egészen új szerkezetű ABC, vagyis Vezérkönyv az olvasás- tanításra és tanulásra. Az a lapszók módszere szerint! Irta Indali Péter képezdei tanár. Huszonhetedik kiadás. Ára: kötetlen 20, köt- ve 25 kr. o. é. Kolozsvárt, 1884. Kiadja Keresztési Pál.

Kérdhetné valaki: van-e szükség arra, hogy egy 22. kiadást ért, általánosan ismert, s többek által megbírált ABC ismét bírálat alá vétessék? Könnyű a felelet és indokolás. Igen, van szükség az újabb meg újabb megbírálásra, mert emberi mű sohasem egészen tö- kéletes, többé kevésbé gyarló, de meg mi bírálók sem vagyunk egészen egyformák s azért nem szólhatunk egészen egyezőleg, ki ezt, ki azt látja meg — mint előnyt vagy hátrányt, kinek ez, ki- nek az tetszik meg, szóval: több szem többet lát. Ez elv lebeget szemem előtt, midőn a bizottság kérésére e művet ismertetés és bí- rálás végett kezemhez vettem. Aggodalommal, de még is örömmel engedtem a bizottság felkérésének, mert czáltal alkalom nyílt egy oly tárgyhöz szólnom, melylyel elmélet és gyakorlat terén legtöbbet foglalkozom, alkalom nyílt tapasztalataim e téren felmutatnom és erre a bizottság véleményét meghallanom, alkalom nyílt e tár- gyat, az ABC-ét illetőleg az írva-olvasás tanításának módszerét e művel újból áttanulmányoznom. Mert itt nem a felölet tárgy az, mire* figyelmünket leginkább kell fordítanunk s vizsgálódásunk tár- gyává tennünk, mert ez főképp a 40 írott és nyomtatott betű lenne, hanem azok mikénti tanítása, tehát a módszeres keresztül vitele, mi aztán megkívánja, hogy szóljunk ahhoz is, mit ama 40 betűvel leírunk s hogyan írunk, mit szintén nem hagytam figyelmen kívül. Tehát nem az írásról és olvasásról, nem a nyomtatásról van itt szó mint olyan régi tudományokról — ha úgy tetszik — mesterségekről, hanem egy újabb dologról a módszerről, az írva-olvasás tanításának módszeréről, mi szintén régi tudomány a hinduk, a görögök így ta- nitottak, Ratic, Wolfgang újra s meg harmadszor Graser a 19. század 2-ik tizedében feltalálta.

Hogy az olvasást az írással s az írást az olvasással együtt kell tanítani, az igen rég kimondott elv. De hogy ezad miként kell alkalmazni, az új s még sokáig újnak marad, s a ma- gyar írás és olvasás tanításának módszerét csakis mi magyarul ta- nitók fejthetjük ki, mert más nemzetől e tekintetben csak elveket fogadhatunk el, de az elvek keresztültitelét nem, mert különbözik leírásunk és nyelvünk másokétól.

Hogy a módszer új s még újul, azt bizonyítja ez előttem fekvő ABC-e is, mely 21 kiadáson újítva s most 22-ikszere egészen újítva jelent meg, s bizonyos, hogy nem a tárgy, de a módszer újult meg most már egészen benne.

Mi célja az ABC-ének? Hogy a gyermek olvasni megtanuljon. Mi célja az írva-olvasás tanításának? Hogy a gyermek az írást és értelmes olvasást egymást segítve megtanulja. Mi célja az írva-ol- vasási módszernek, hogy az írást és értelmes olvasást a legkönnyebb módon megtanítsa. A tárgy — olvasás és írás — igen nehéz, a tárgy természetéből kifolyólag nehéz annak tanítása is. Ezért kell a mód- szert fejtenünk, könnyebbé egyszerűbbé tennünk, mert magán a tárgyon változtatást nem tehetünk. Ezt igyekszik elérni a jelen ABC is s azért váltotta fel a régebbit egészen új szerkezet.

A mű beosztása következő:

I. szakasz 33 oldalon magában foglalja egészen a kis és rész- ben a nagy betűk írott és nyomtatott alakját, minden betű után azok begyakorlása végett. A betűk után „Visszapillantás és rendezés” cím alatt van a kis betűk és azok rendezése, és pedig a betűk szokott rende alatt, a betűk abc-e sorban. Könnyebben hangzók alatt: a magánhangzók. Bajosabban hangzók alatt: a mássalhang- zók. A mássalhangzók megnevezése: alatt a mássalhangzók kimon- dása: b é, c é, stb. kettős mássalhangzók alatt: az összetett betűk Magánhangzók rövidke és hosszuk szerint való megkülönböztetése. Idegen betűk alatt: q, x, y, w, ch, ph, th.

Szó rendezés alatt: 1, 2, 3, 4 hangu egytagu szók be- mutatása, megkülönböztetve a szerint, hogy mássalhangzón kez- dődnek vagy végződnek, 2, 3, 4 hangu szókra gyakorlat vegyesen.

Továbbá olyan szók egybeszedve, melyek visszafelé olvasva is ugyanazok maradnak (1 és 2 taguak) olyanok, melyek visszafelé mást jelentenek; olyanok, melyek mindig „k“-val iratnak; olyanok, melyek rövid vagy vagy hosszú magánhangzóval írva más jelentésűek; melyek két ugyanazon mássalhangzóval végződnek, olyanok melyeknél, ha az ékezés elmarad más értelmű lesz, és végül olyanok melyek kimondása a német ajkuaknak nehéz.

A betűk a következő sorrendben jönnek:

ő, z, v, r, í, ú, (í, ú együtt) e, a, (e, a együtt) á, l, ó, s, t, j, h, f, n, b, m, g, k, p, d, e, cs, sz, zs, gy, ny, ly, ty, ds, és a nagy betűk közül azok, melyek a kis betűvel megegyeznek, de nem külön szám alatt mint a betűk jelezve vannak, hanem a szók között.

II. szakasz 10 oldalon a nagy betűket, továbbá a szám- és írás jeleket foglalja magában és ezekre begyakorló szokat és mondatokat.

III. szakasz 15 oldalon a két és több tagu szokat mutatja be, egész a 6 tagu szókig, a hangok száma a magán és mássalhangzók elhelyezése szerint.

A két tagu szókra 2 lapra terjedő mondatok.

IV. szakasz az összetett szokat mutatja be, gyakorlatával együtt.

Ezután függelékül: elemi olvasókönyv van 37 oldalon, mely rövid olvasmányokat és verseket, újévi és névnapi üdvözléseket és imákat foglal magában.

Első kérdés, mit felvethetünk, hogy az „ABC“ eme beosztása — mely egészen eltér az ismert Gönczy „ABC“-től — helyes-e?

Egészen véve helyesnek czélszerűnek tartom, mert fokozatosan halad az első s magára is értelmes Ő hangtól végig. Az olvasás, illetőleg az írva-olvasás tanításánál főképp az lebegett író szemé előtt, hogy az mindig értelmező legyen — tehát az olvasással együtt fejlődjék a gyermek értelme is. Ez elvnl fogva van első hangnak az ő felvéve. Az értelemmel tanuló olvasás mellett szerző első sorban magát az olvasás tanulását igyekszik főképp könnyűvé tenni s ezért veszi a hangok egymásutánját úgy, amint azok könyvnyelben hangzanak és nem annyira a betűk egymásból való alakítására fekteti a főszűlt s e szerint alkalmazza a betűk egymásutánját. Tehát inkább ügyel az olvasás, mint az írás nehézségeire, s ez a mű egyik kiváló érdeme, mert azt hiszem abban egy véleményen vagyunk, hogy az olvasás sokkal nehezebb, mint az írás. Az írásra az előgyakorlatokkal elkészíthetjük a gyermekeket, hogy a kis betűk bármelyikét leírja, de az olvasásra, hogy egy rövid szót is kiolvasson, vagy csak két hangot össze olvasson sokkal nehezebben. Az írás is nehéz lesz, hosszabb szók leírása által, de e mű csak mind rövid, egytagu, két-, három-, négy hangu szokat hoz elé a első szakaszban, s abban is fokozatos rendet tartva. Az első szakaszban két tagu szó csak ritkán fordul elő s ezzel az utánírás is nagyban könnyítve van. Könyvit az olvasást az is, hogy a 2 és több tagu szók az olvasókönyvig 2 féle betűvel vannak szedve s ezzel mutatják, hogy egyszerre mennyi olvasandó ki, miként szakaszandó meg.

A betűk ismertetését, mint a mű czimlapja is mutatja, az alapszók módszere szerint mutatja be.

Alapszók módszere? Ez nem egyéb e mű szerint mint valamely a gyermek által is ismert szóból, kiválasztani azt a hangot, a mit ismertetni akarunk. Ilyen szók vannak főlvéve minden betűhöz, s a szó által jelentett tárgy vagy cselekvés képen is felmutatva. E szerint menete az alapszók módszere szerintj elemző: szóból megy a hangra, a tárgyról a jelre, tehát természetes és érzékeltető az eljárása; de ez nem olyan dolog, mint az „ABC“-e mondja, hanem már eléggé ismeretes.

A hangokra felhozott szók, melyekből a hangok választatnak ki, csak részben alkalmasok, de azért, mert ezekre képeket is kellett alkalmazni, a hang kiválasztása tekintetéből nem lehet mindig a legrövidebbet elővenni. Az első részben a mondatok is mind egytagu szóból vannak megalkotva és azok egészen a gyermek körébe eső dolgokat mondanak el, úgy, hogy a gyermek örömmel olvassa, é. deklódvé s mindig kedvvel e mellett fejti nyelvérzékét, de a figyelmet sem örölteti meg. Kezdetben ilyenek valók a gyermeknek és nem komoly dolgok, előtte értelem nélküli szók. E kis mondatkák sokszor igen jó tanácsokat is adnak, fejlesztik a vallásos érzést, az erkölcsöt s így igen gyakran a szívhez szól, úgy hogy elmondható, hogy ez ABC nemesak értelem, de szívkepző is. Emelletes hangok engem is kellemesen érintettek s ezek legtöbbször vers alakba vannak öntve, hogy ez által maradandóbbakká váljanak. Ilyenek:

A mid van azt tedd el,
a másét ne vedd el.

Tudd a jót és tedd is.

Nem kell sok pénz csak jól költés,
jobb a szív, mind a szép arcz.

A mi jót hallasz, azt tarsd meg,
ki jót tesz, az jót vesz

Tudd a jót és tedd is.

Az idő fut szalad,
ki nem halad marad.

Jobb a van, mint a nincs.

Ne bánts meg mást, más
sem bánt meg.

A ki jó, ha rút is szép,
a ki rossz, ha szép is rút.

Szó a mi szó, tedd azt mi jó.

Ki jól ügyel,
a jól felel.

Ugy tanulj, úgy igyekezzél kis korodban, hogy tanulásodnak.
igyekezetednek jó hasznát vehesd nagy korodban.

Milyen helyén való és találó e két sor a kis betűk végén:

Vége van már a betűknek
Hála legyen az Istennek.

Az első sor így javítva még találóbb.

Vége már a kis betűknek.

Ilyen jó, üdvös tanácsok vannak: a 35, 38, 39, 50 lapon.

A 35 lapon még:

Gondolj szűleidre, gondolj az Istenre,
ha valami rosszszat forgatsz az eszedbe.
Győzedelmeskedjél rossz érzéseiden,
imádkozzál és meg segít a jó Isten.

Az 54. oldalon szép vers az Istenről.

A kis betűk bevégezése után a betűk és 1 tagu szók rendezését sem rosszalom, sőt itt, hol kedveltetésről is van szó, ezt jónak is tartom, mert egy kis észlelőds mellett kedves foglalkozást is nyújt.

Jónak találok e műben a nagy betűk menetét, hol először is azok vannak felvéve, melyek a kis betűkhöz hasonlítanak s azután a nehezebbek és pedig a hasonlóbbak együtt bemutatva. A bemutatott nagy betű mellett ott van a kis betű is ismét, írott és nyomtatott alakja s ez mintegy segítségére jó a nagynak emlékeztetben tartására, azok megismerésére. Ily formán helyes az is, hogy a nagy betűk ABC-éje mellett ott van a kis „ABC“-e is, úgy írott, mint nyomtatott alakban. De vannak mutatva az arabiai és római alapszámjegyek, továbbá az írás-jelek együtt és azok alkalmazását bemutató gyakorlat. A kis és nagy betűk befejezésül egy hosszabb olvasmány „A kis leány“ tisztán egy tagu szóból és rövid mondatokból szerkesztve. (43. l.) Helyeslem a 2, 3, 4, 5, 6 tagu szók és összetett szók bemutatását is, mint fokozatosan haladó gyakorlatokat, de azt sehogy sem tudtam megérteni, hogy miért maradtak a nagy betűk után, mert a nagy betűk alatt már is fordultak elő ilyen szók a gyakorlatban, csak nem így össze szedve és ilyen nagy számmal.

Igy a nagy betűk után bemutatva, csak visszafelé haladásnak marad s inkább már nyelvtani szempontból vizsgálva volna itt helye. Én részemről a kis betűk után ajánlom tenni s inkább mondatokban felmutatva. A nagy betűk után már az olvasmányoknak van csak helye s ez itt is meg van, de csak közvetve.

Az olvasmányok prózában és versben részint jól meg vannak választva, melyek az életből vett képeket, elbeszéléseket, hasonlatokat, meséket, talányokat foglalnak magukban, s egyik érdemök az, hogy rövidiek.

A gyakorlatokat 4 féle betű alakkal nyomtatva mutatja be u: írott betűk, nagyobb nyomtatott, és kétféle nyomtatott kis betűk, egyik függő a másik dűlt, s a négyféle betű nagysága az olvasókönyvben is megmarad. Tehát van arra is gond fordítva, hogy a gyermek szeme több betű alakhoz is szokjék.

Ezekben véltem felmutatni, az ABC érdemeit, szók most némely hiányairól is és pedig:

1. A képekről.

2. A csillag alatti jegyzetekről, írás jelekről.

3. A betűkről, melyek az „ABC“ külső kinézését teszik.

4. A belső menetről és

5. Mik lennének kihagyandók, melyek vonatkoznak a belső rendezésre. Ez öt pont tárgyalásánál sem feledek a hiányok mellett az érdemeiket még feltüntetni.

A képek arra valók, czéljuk az, hogy általuk a mutatott tárgyról, némelykor cselekvésről, a szó jusson a gyermek eszébe, mely szóból elemzés útján megkapja a gyermek ama hangot, mely a szó mellé ki van írva, de hangját elfeledte. S így a gyermek egy-

magára is megkapja ama hangot, melyet elfeledett, de némi előkészület után és akkor ha már tudja azt is, hogy miért vannak ABC-jében ama képek. Így minden keresett hangot csak úgy kap meg, ha azt már a tanító vezetésével áttanulta, azaz tudja azt, hogy a képről mit kell mondani, a mit mondani kell kapja meg hová van írva és tudja az elemzést. A képek egy részéről bizony igen is kell azt tudni, hogy mit kell róla mondani, mely szót kell reá olvasni, mert azok — értem egy részét — engem is másfelé vezetnének mint alább mutatni fogom. Hanem azok helyett jobbat a kívánt célnek, hogy inkább megfeleljenek, alig lehetséges találni, mikor az igen szűk helyre szorítja a választást, hogy minden új szó csak a tanult hangokból állhat és ezen új szó olyan legyen, hogy azt le is lehessen rajzolni. Ez okozza azt, hogy sokszor a felvett szóban igen sok a hang, ez okozza azt, hogy a bemutatott mássalhangzó elől és nem hátul van a szóban, mint hol inkább lenne helye. A képeknek? így az alapszóknak (?) oly nagy előnyt mint író, még távolról sem tulajdonítok.

De a képeket nem tartom éppen feleslegesnek, mert azok sokszor a gyermek néma útmutatói lehetnek s meg mondjuk még azt is, hogy ezt bizony még a gyermek is szereti s azt hiszem ez is foly be némileg az olvasás kedveltségére.

A képek lehetnének tisztábbak és jobbak.

A képek mire vezethetnek ha az nincs megmondva, hogy azokra mi mondandó :

őr = katona.
ir ur = ember, asztal, ir.
ez az = kéz.
ál ül = asszony, ember.
ol = disznó a pajtába.
ás = egy oláh.
nő fon = egy asszony ül.

eb = kutya.
méh = bogár.
ág = fa.
mák = virág.
síp = trombita.
arcz = emberfő.
olv = madár.
pinty = madár.

A többi nem vezethet félre, de ezekben a keresett hang nincs éppen jó helyt. Az üst, hogy inkább üst maradjon a tüzet alóla kihagyandónak tartom.

A csillag alatti jegyzeteket szükségesnek tartom ugyan, de mert csakis a tanítónak szólnak, külön adandónak vélem a könyv elejére téve, vagyis inkább egy vezérkönyvbe foglalva, mi által az ABC is kisebbre árra szorítható, s miért is fizetné a tanítvány azt is, mi a tanítónak szól. A tér szűke miatt szerző nem is adhat elég útastást, miért ABC-je nem is érdemli meg a vezérkönyv címét. A jegyzetek kihagyásával elmaradna a sok csillag is, és nem tartkítná úgy a lapokat — mint az 1-ső lapon a csillagok, pontok, zárjelek, számok, vonalak, képek jegyzetek miatt.

Minden betű előtt van 2 pont, melyek talán a hiányzó hangokat akarják pótolni, ez is elhagyandó, mire semmi szükség nincs, csakis a lapokat tartkítják.

Az írásjelekről szólva ajánlom, hogy a szók választassanak vesszővel el, a mondatok végére tétessék pont. Engem ezek hiánya — mert úgy kell írni, boszantott, de még jó, ha ezt is megszokja a gyermek, mint a mi nem felesleges, de szükséges. A vessző használata azért is jó, mert mint egy választfalul szolgál az egymásután következő szók között, mit most itt a nagyobb hézag pótlól, mely hézag kedzetben szükséges is. Ha szerző a vesszőket használatba veszi, úgy nem lesz az első ismertetendő írásjel a kérdő jel.

A betűk. Az írott kis betűk legyenek tisztábbak és az ABC-e elején legalább oly nagyok mint a nyomtatott betűk, hogy a kettő közti hasonlóság annál szembe ötlőbb legyen. Ezt jegyzem meg a nagy írott betűkre is, hogy azok legalább akkorák legyenek, mint a mekkora a rendes vonalozásu magyar írka soraiba fér. Ezzel együtt kívánatos az is, hogy az ABC-e papira fehérebb legyen. Jó volna, ha író a már ajánltánál, és meglevő kis írott betűknél valamivel kisebbel is szedetine ki gyakorlatokat, mint ezt tette a nyomtatott betűkkel, hogy a kettő közti hasonlóság annál szembeszökőbb legyen.

Az „l“-et nyílással írni inkább ajánlatos, mert így könnyebb, szebb s a legtöbb szépíró is így ajánlja az írását. A gyors írásnál is könnyebb. Így megszerkeszthető az „e“-ből csak 3 vonal közé irandó. Így írva nem téveszt össze a gyermek a „t“-vel s nem olvashatja később a „d“-t ha nincs éppen jólírva „ol“-nak. Az is igaz ha a nem nyílásos „l“ sikerül akkor a d-t is könnyebb írni Erre azt mondom a „d“ írását segítse a „t“ nem nyílásos szára, mert a nyílásos „l“-re szükségünk van az írásánál. Ezek alapján nyílásos szárral irandó a h és k is, mint a melyek nincsenek így írva. A nagy E, É, A, Á, P és V ismertetés alkalmával a legegyszerűbb alakjában irandó.

A nagy írott J alakja helyett is jobb lenne más t. i. az, mely mint a nyomtatotthoz hasonló, ajánlva van a szépírók által.

Szerző jegyzetben megadja az első 2 hang leírására az útastást, csak hogy a „z“-t iratja tisztán egyenes vonalokkal az inkább

lesz a z nyomtatott, mint írott alakja. Én rézetről így szerkesztem a nyomtatott alakját, még két függő vonal hozzáadásával. Ajánlom, hogy írassa azt, úgy a mint éppen kell, bár nem könnyű írni, de erre képesíthetik a gyermeket az írás előgyakorlatok.

A menet az „ABC“ menetében főképp az olvasásra, az értelmes olvasásra mint nehezebbre fekteti a fősúlyt és nem annyira az írásra. Ezért első hang az „ó“ bár más több hang könnyebben írható. De ennek magára is van értelme. Az ABC elejére inkább a magánhangzók vannak téve és a könnyebben tisztábban hangoztatható mássalhangzók, mely tényezők az olvasást nagyban is könnyítik. Azonban erre sincs kellő ügyelet fordítva, mert akkor előbb lenne téve a c. cz. sz, és hátrább a v. A két hangzásra, vagy alakra egyező hang nincs egymásután téve, mi mindig zavart okozhat, egyik másikkal össze téveszthető egymással fölcsérélhető a még olvasni tanuló által így helyeslem, hogy „n“ után az „m“ jó, bár a szerkesztést, az írást, tekintve ez volna a sorrend, mert ezek hangzásra ugyan, de alakra is nagyban egyezők. Ezt még a nagy emberek is összevették pl. a szó leírásában különb hol „n“ hol „m“-mel írják. Az u és „n“ egymástól ismét jó távol esnek, bár hangzásuk más, de nyomtatott alakjuk zavart okoz az egymásután következő miatt, mint ezt tapasztaltam a Gönczi-féle ABC nél.

Az „e“-vel az „é“ az „a“-val az „á“ nincs együtt bemutatva, melyeknek hangzásuk más, de alakjuk okoz zavart, a gyermek nem igen veszi észre a kis különbséget az éket. Ez tanításomban még mindig zavarólag hatott, miért később ez egyezőket nem ismertetem egyszerre. Az ABC menetét e tekintetben is helyeslem.

Hanem nem tartom helyesnek azt, hogy a rövid ö írott és nyomtatott alakja nem ott, hol az ó van bemutatva jó elő az 1-ső gyakorlatban hanem a 7-iknél az ő l szóban.

Igy az i és u (rövid alakja) is hátrább marad, az i a 9-ik az u a 11-ik gyakorlatban is, és új szóban.

Az ü-k egészen elmaradnak, mennyiben ezeknek nincs külön gyakorlat felvéve. Az ü, de csak rövid alakja, a 7-ik gyakorlat alatt ül szóban fordul elő.

Igy e hangok egy időre elveszettek maradnak. Az ő, i és u hangot, ha bár azok reájok még ekkor találni nem lehet, a hosszuk mellé felyeendőnek szükségesnek látom, mert ha azok még szóban nem is jöhetnek elő, azért azt ismernie kell a gyermeknek és tudnia azt, hogy i vagy u kettő van és így legalább írni is tanulja.

Az ü és ú-re is vegyen fel szerző külön gyakorlatot és azokat külön állva mutassa be s erre már ott van az ür, úz, rú szó, az igaz, hogy lerajzolni, hogy a gyermek is megismerje nem lehet. Akkor inkább maradjon el a kép, hogysen a hang.

Nem helyeselhetem ezzel szemben író azon eljárását, hogy az i és ü-t (hosszú) egyszerre mutatja be, talán a kép kedvéért, mert az mindkettőt mutatja. Legyen mindkettő, ha egymásután is külön-külön bemutatva, miután vannak reá szóka, kép nincs is.

Ilyen hiba az is, hogy az a és e — ez az szóban — együtt van bemutatva, csupán a mutató kezek kedvéért. Egyszerre egy újat.

Nincs külön gyakorlata az é-nek sem, csak úgy véletlenül jó elő a 7. gyakorlatban az él és lé szóban. Így ez is elveszett hang marad. Kívánatos, hogy az é-nek is mint van az á-nak külön gyakorlata legyen, ha kép nem is található.

Az ilyformán mellőzött hangok egy része a 7-ik gyakorlatba esik, hol a l van bemutatva. Ez egy új dolog. Ide jó még mint újság a még nem látott rövid ő, a még egészen ismeretlen ü, és az é. Ez már igen sok új.

Elmarad a rövid o bemutatása is, csakis ugyanott a szóban fordul elő. Legyen kiírva és nyomtatva az is, hogy tudja a gyermek, hogy o is kettő van, rövid és hosszú, mint az a kiejtésnél szerepel. Ily formán, ha mindig csak a hosszú hangzókat mutatjuk be külön és a rövidekkel csak úgy kurtán végzünk előjöhöt azon eset, hogy a gyermek mind hosszú i, ú, ü, ő, ó-kat fog csakis írni használni. Míg ha tudja, hogy ezekből 2 van a szó leírásánál gondolkozni fog arról, hogy rövid vagy hosszú hangzót írjon.

Ajánlom még a következő változtatásokat:

A 10. gyakorlatban a t bemutatására üst szó helyett tü alkalmasabb, kevesebb a hang benne. Ez képpen is bemutatható. Ennél is jobb lenne üt, mit ért is a gyermek, de képpen mutatni nehéz feladat lenne.

A 11-ik gyakorlatban ju helyett új, ezt képpel is lehet illusztrálni. Ajánlom azt, hogy a mássalhangzót mindig egy magánhangzó vezesse és a felvett szó — mint első — mindig 2 hangul legyen, a hol csak ez kivihető.

14-ik gyakorlatban nő helyett jobb in vagy ón a mondott okoknál fogva, de ezek meg le nem rajzolhatók úgy, hogy félre ne vezethessen.

A 18-ik gyakorlatban mák helyett rák, így találóbba lenne a kép.

A 20-ik gyakorlatban kard helyett pad vagy kád, mi le is rajzolható keveseb lenne a hang.

A 22-ik gyakorlatban a cs igmertetésére kulcs helyett ács, csakhogy ez képből embernek marad.

Író a kis betűk közé a nagy betűket is behozza, azokat, melyek megegyeznek a kis betűkkel. En ebben semmi előnyt, de hátrányt látok, azért a következők okoknál fogva a kis betűk köréből, míg azok áttanulva nincsenek, kihagyandónak vélem.

1. Mert ott bemutatni, hol a kis alakja van, nem mindig lehet oly szót kapni, mi nagy betűvel irandó és a tanult hangokból szerkeszthető. Ez így van az ABC-ében más helyt jó elő nagy része és nem ott, hol kis alakja.

2. A nyomtatott alak egyezik, de az írott nem, melynek mindkét alakja egyező olyan csak 2 betű voan a V. és Z. Pedig be van mutatva még a C, Cs, O, Ó, U, Ú, S, Sz, a nyomtatott P. J. K. pedig ezeket írott alakja nem éppen ugyanaz.

3. A nagy betűk nehezítik az írást, ha pedig bemutatjuk iratni is kell, az írás menete így is elég zavart.

4. Behozva a kis betűkhöz nem lehet használni a mondatok kezdsére, mint nincs ez téve az ABC-ében.

Az arabiai számjegyek mellé felveendő azok nyomtatott alakja is, hogy az írott és nyomtatott alak közt lássa a gyermek, hogy semmi különbség nincs. A római számjegyek egymásutánját is bemutatandónak vélem legalább is 10-ig.

Kihagyandó az ABC-éből és olyanokkal helyettesítendő a mi bele esik az I-ső osztály tananyagába:

35 lapon: a mi Erdélyről van írva.

36 lapon: Kain és Abel esete, Atila és Árpádról mi van; nygvan itt a vers.

36 és 37 lapon: Noé Mózsos és Mátyás királyról a mondotak és ezek után következő vers.

38 lapon: a mi Budapestről van egy pár sorban.

39 lapon: Hunyadi János kezdetű szakasz.

40 lapon: „Dicső nép lakik régóta“ . . . kezdetű vers.

48 lapon: Ötven körte, meg ötven körte hány körte? száz liter fele részre mennyi? számfeladatok, melyek még igen nehéz, nem I-ső osztálynak való kérdések. Majd tiz száz azaz ezer éve, hogy Árpád népe e szép hazát lakja.

53 lapon: Tovább éjszak felé . . . kezdetű szakasz.

54 lapon: egy néhány számtani feladvány, mint igen nehéz kérdés.

63 és 64 lapon: A tehén. A kecske című versek. Nem érdemes emlékezetben tartani. Ezeknél jobb vers van elég.

70 lapon: Ég s a következő: A nap. A hold című olvasmányok.

A felmutatottak jobbára meghaladják a kezdő gyermek körét, nagy részét meg sem értheti, vagy nem tanácsos elmondani; mint a milyen Kain és Abel esete.

Még megjegyzem, hogy a méhről igen sok vers van felvéve és egy pár hosszabb vers helyett jobb lenne olvasmány, mely a beszéd és értelem gyakorlatok keretébe beillik.

Rösszu van használna e szó eszegetett e helyett: evett.

Ajánlja író a palatábla bevéését — 8 lap 2 csillag alatt, mely állandó vonal legyen. E helyett jobb ha a gyermek vonalzóval készít magának és mikor kell maga vonaloz, hogy tanulja meg ezt is palatábláján.

Staudner Gyula.

Nyilvános nyugtázás.

A kolozs megyei tanító-testület által a „Magyarországi tanítók országos árvaháza alapjára“ kibocsátott gyűjtő ivekbe eddig a következők küldettek be:

Benedek János ur gyűjtőívén: Karácsonyi János 2 frt. Roska Kristof 1 frt. Hirsch Kálmán Adolf 3 frt. Nagy Lajos 2 frt. Rafain Jakab 50 kr. Császur Izsák 50 kr. Poruhn Arula 50 kr. Lovrih Antal 20 kr. Ötvös Albert 20 kr. Virág Kristóf 20 kr. Futó Lajos 30 kr. Összesen 10 frt 40 kr. Benedek József ur gyűjtő ívén: Grün Izrael 50 kr. Benedek József 50 kr. Összesen 1 frt. Benedek Samu ur gyűjtőívén: Benedek Samu 1 frt. Binder János ur gyűjtőívén: Mandl Mihály 10 kr. Binder Zsuzsa 10 kr. Garami Robert 40 kr. Semsey és Teschmann 40 kr. Konya Albertné 50 kr. Rosenfeld Elek-né 60 kr. Fintha Endre 50 kr. Streck András 10 kr. Betegh Márton 50 kr. Lukáts László 50 kr. Csákány Gyula 20 kr. Rosenberger József 40 kr. Hanko Antal 50 kr. Összesen 4 frt 80 kr. Binder Laura k. a. gyűjtőívén: Binder Laura 2 frt. Összesen 2 frt. Bocz István ur gyűjtő ívén: Csákány Ádám 50 kr. Dr. Zsigmond

József 50 kr. Krausz Majer 1 frt. Lasch Pepi 2 frt. Fekete Kata 1 frt. Auer 1 frt. Balogh György 50 kr. Összesen 6 frt 50 kr. Burián Ilona asszonyság gyűjtő ívén: Gr. Eszterházi Kálmánné 2 frt. Klein Victor 1 frt. Bocz István 1 frt. Összesen 4 frt. Bournác János ur gyűjtő ívén Bournác János 1 frt. Dézsi Lőrincz ur gyűjtő ívén: Dézsi Lőrincz gyűjtő 50 kr. Bányai Mihály 1 frt. Bíró József 1 frt. Mohay Árpád 50 kr. Ferenczi N. 20 kr. Özv. Tamásiné Eblé Roza 20 kr. Ujváry Gyula 20 kr. Márton Mozsos 10 kr. Józsa Gyula 10 kr. Veisz József 20 kr. Luszti Farkas 20 kr. Gyarmathi Mihály 50 kr. Ujváry István 20 kr. Stein Zsigmond 20 kr. Bányai János 1 frt. Hottner József 50 kr. Gelei István 20 kr. Balla Károly 3 kr. Juli 50 kr. Összesen 7 frt 33 kr. Esztergár Tivadar ur gyűjtő ívén Stief Ottó 10 kr. Erdei Péter 5 kr. Blázi György 20 kr. Orbán Károly 20 kr. Profonter Antal 10 kr. Kudelász Venczel 10 kr. Kovács Ferenc 10 kr. Bakkos Gyula 5 kr. Fodor Sándor 10 kr. Eötvös Márton 10 kr. Kivorán-Antal 10 kr. Kovács István 10 kr. Illyés Ferencz 50 kr. Deretei Lajos 10 kr. Papp Sándor 10 kr. Hancz Márton 5 kr. Bányai János 3 kr. Ruzs Zsuzsa 20 kr. Mezei Zsuzsa 10 kr. Molnár Mari 25 kr. Kovács Vilma 10 kr. Iljés Róza 50 kr. Krisán Róza 5 kr. Esztergár Tivadar 1 frt. Összesen 4 frt 38 kr. Farkas Teréz Gál Sándorné gyűjtő ívén: Csákány Ádámné 50 kr. Szacsvai Sándorné 1 frt. Gr. Kun Károly 1 frt. Gaal Sándorné 1 fr. Miklos Farkasné 1 frt. Rozenfeld Dávidné 25 kr. Összesen 4 frt 75 kr. Fazakas József ur gyűjtő ívén: Fazakas József 1 frt. Gál Sándor ur gyűjtő ívén: Tunyogi Béla ref. lelkész 1 frt. Gaal Sándor 1 frt. Csákány Ádám 20 kr. ifj. Nagy Lajos 10 kr. Összesen 2 frt 30 kr. De Gerandó Antonina ónsza. gyűjtő ívén: De Gerando Antonina 3 frt. Dr. Széchy Károly 1 frt. Összesen 4 frt. Göcs Eszter k. a. gyűjtő ívén: Debreczeni Sándorné 1 frt. Harcz Samuné 30 kr. özv. Korbuly Gergelyné 1 frt. Hajdu János 50 kr. Valaki 20 kr. Dali 10 kr. Rignát S. 10 kr. Göcs Samu 20 kr. N. N. 20 kr. N. N. 10 kr. N. N. 10 kr. Lévi Samuelné 50 kr. Adtam 10 kr. Gálné 10 kr. Mucsi Lajosné 10 kr. Bagaméri Istvánné 20 kr. Gergely Jánosné 50 kr. Bodolai József 20 kr. Szempéteri Gáborné 30 kr. Czink Jánosné 20 kr. Cserna Istvánné 10 kr. Régeni 10 kr. Dengyel A. 10 kr. Dengyel Jánosné 10 kr. Jörendné 5 kr. Régeni Györgyné 20 kr. T. társulat 50 kr. Göcs Eszter 45 kr. Összesen 8 frt. Juhos Márton ur gyűjtő ívén: Junos Márton 1 frt. Király Ilona k. a. gyűjtő ívén: Király Ilona 1 frt. Kolozsvári Józsefa gyűjtő ívén: özv. Kolozsvári Józsefné 1 frt. Angi Ida 50 kr. Összesen 1 frt 50 kr. Kozma József ur gyűjtő ívén: Kozma József 1 frt. Nagy Kálmán ur gyűjtő ívén: Nagy Kálmán 1 frt. Egy osztály 1 frt. Összesen 2 frt Paal Ferencz ur gyűjtő ívén: Paal Ferencz 2 frt. Dr. Jenei Viktor 2 frt. Dávid Antal 50 kr. Salamon Klára k. a. gyűjtő ívén: Salamon Klára 1 frt. Staudner Gyula ur gyűjtő ívén: Staudner Gyula 1 frt. Kerekes Józsefné 1 frt. Burekhardt Ágostoné 50 kr. Kottai János 40 kr. Wohlmann Lázár 50 kr. A kolozsvári m. kir. áll. tanítóképző intézet növendékei közül: Csákány Zoltán 25 kr. Hollitzer Nándor 15 kr. Kiss Samu 20 kr. Soos László 20 kr. Kolombán Károly 20 kr. Strócz Lajos 20 kr. Popovics József 25 kr. Lázár János 15 kr. Mezei László 20 kr. Takács István 20 kr. Nagy József 20 kr. Józsa Márton 15 kr. Zsögön Árpád 25 kr. Sallé Gábor 20 kr. Üregdi N. Sándor 30 kr. Makfalvi Ferencz 20 kr. Molnár József 50 kr. Nagy József 50 kr. Összesen 7 frt 70 kr. Schwarczel Adél k. a. gyűjtő ívén: Schwarczel Adél 1 frt. Szigethi Kata k. a. gyűjtő ívén: Szigethi Katalin 1 frt. Dr. Veres Vilmos ur gyűjtő ívén: α+β 30 kr. Ismeretlen 20 kr. En 30 Ö 20 kr. Összesen 1 frt. Solyom János ur gyűjtő ívén: Szigethy Miklós ezredes 1 frt. Botha Dezső 20 kr. Kabos Emma tanítónő 1 frt. Rosenfeld Ábrahám 50 kr. Botha Sándor Kozma 60 kr. Pap László 30 kr. Pap János 10 kr. id. Botha György 10 kr. Botha Samu 30 kr. Botha József ref. kántor tanító 40 kr. Botha Miklós 40 kr. Pap József 40 kr. Botha Béla 10 kr. Rosenfeld József 50 kr. Kelemen Elek 1 frt. Solyom János 1 frt 10 kr. Berde Áron 1 frt. Összesen 9 frt.

(Folytatása köv.)

VEGYESEK.

— Olvasóinkhoz. Lapunk február havi két számának ily késő és együttes megjelenéséért olvasóink szives elnézését kérjük. A szerkesztő betegeskedése s más akadályok okozták a pontatlan megjelenést; gondoskodtunk azonban, hogy jövőre hasonló körülmények között is, lapunk a kellő időben jelenjék meg.

— A kolozs megyei tanítótestület központi köre f. évi első gyűlését február 14-én tartá meg. Nyilvános tanítást tartott ez alkalommal Gunesch Károly, a polg. isk. I.

osztályában az énekből, mely tanítás teljesen sikerültnek nyilvánított. Elnökül Czirják Albert, jegyzőül Balázs József választott. Felolvasott Dr. Bartók István a szünidei gyermektelepekről, mely érdekes felolvasást lapunk mai száma hozza. Szabad előadást tartott dr. Ferenczi Zoltán a nyelvtan tanítása köréből.

— **Új tanfelügyelők.** Dr. Havas Gyula beszerce nasszodmege és Csánki Győző pest-pilis-solt kis kunmege kir. segédtanfelügyelővé neveztetett ki. Szokás szerint egyik sem tanferfiu.

— **Angelo de Gubernatis gróf** közelebből Havas Sándor nyugalmazott államtitkár a Pädagogium gondnoka és Békey fővárosi tanfelügyelő kíséretében meglátogatta a budai állami elemi tanító és polgári isk. tanárképző intézetet. Az intézet helyiségeiben Gyertyánffy igazgató és Királyi Pál tanár kalauzolták a vendéget, francia nyelven szolgálva magyarázatokkal. Megszemlélték a tantermet, a dolgozó, mosdó és háló szobákat, ugyszintén az étkező helyiséget, a gyakorló iskolát valamint az ipartanműhelyt, hol a munka éppen javában folyt. Gubernatis grófot az intézetnek czélszerűen berendezett helyisége, az otthonos rend és tisztaság láthatólag meglepték.

— **Eötvös-alap.** Az Eötvös-alap 1885. február 2-án tartotta meg Eötvös József báró évenként megtartani szokott emlékünnepeét s egyszersemind alapittatása tizedik évfordulóját. Az ünnepély a sugáruti polgárisk. tanítónőképző intézetben folyt le. Ott voltak Péterffy Sándor az alapítvány elnöke, Luttenberger Ágost, a titkár, Örley János, a pénztáros. Továbbá sok képzőintézeti tanár: Gyertyánffy István, Dusovszky Károlyné, dr. Kiss Áron, Rohn József, dr. Hermann Antal stb. A sugáruti képezde igazgatója Zirzen Janka, az igaz háziasszony, tapintatos figyelemmel ügyelt föl, hogy az ünnepély külsőleg is sikerüljön. Peterffy a szöveget elfogalván, elmondta az alap tíz évi történetét, egyesek a társadalom s a magas kormány pártfogó közreműködését s aztán a titkárnak adta át a szót, ki az alap pályázatait hirdette ki. A pénztáros jelentése szerint az alap vagyona 23,756 frt 19 kr.

— **Árvaházi alap.** Ez az alapítvány is az Eötvös-alappal egy időben s egy helyen tartotta közgyűlését. Itt Tóth József kir. tanfelügyelő volt az elnök. Ő is előadta az Árvaházi alap mult évi történetét s éppen a gyűlés perczében is egy nevezetes összeget adott át Rónh József pénztárnoknak, mint saját gyűjtését. Ez alap már felül van 30 ezer forinton.

— **A testi büntetés történetéből.** A khinai gyermekek nevelésénél ma is a bot játsza a főszerepet. A perszáknál a gyermeket csak 7 éves koráig nem volt szabad verni. Mily szegényesen nevelték az egyiptomiak a gyermekeket. — természetesen az alsóbb kasztblieket — mutatja az is, hogy nagykorúságukig a nevelési költségek 4 és fél tallérra rugtak. A zsidóknál a botozás nem tartozott a ritkaságok közé. Ismeretes bölcs Salamon mondása: „Ha bottal vered gyermeket testét, a lelkét mented meg a kárhóztól. Sok könnyelműség, rosszakarat van a gyermekben, a mit csak szigoru fenytéssel vehetsz ki belőle.“ A spártaiak az embertelenségig verték a gyermekeket. Az athenaeiek Plató példája szerint papucsosal verték őket. Csak az indek hodoltak a szelidebb felfogásnak azon elv alapján: „A jó bánásmód csak szelidíti a gyermekek erkölceit.“ A középkor tanító mestereinek kegyetlensége eléggé ismeretes. A philantropisták mondták ki azt az elvet, hogy: „az okos bánásmód fölslegessé teszi a testi fenytést.“ Ujabban kétfelé oszlik a paedagogusok véleménye, némelyek a testi büntetés ellen, mások a mellett törvén lándzsát.

— **Iskolai egészségügy.** Az orsz. kiállítás alkalmával megtartandó orvosi congressus több közeg. ügyi kérdés között foglalkozni fog az egészségtan oktatásáról a népiskolában, az iskolák egészségügyi ellenőrzése, s a gyermekhalandóság kérdéseivel is. E pontok az iskolai életben oly mélyen belevágok, hogy ezek tárgyalásánál városi és falusi tanítók közreműködését mulhatatlanul szükségesnek tartanók.

— **Az iskolákban rendezendő olcsó-lakások.** A fővárosi törvényhatóság utóbbi közgyűlésén elhatározta, hogy a kiállítás alkalmával olcsó lakások berendezésére a következő iskolaépületeket engedi át: Lipóttéri-, lovag-, sziv. Wesselényi-, dohány- és őszutczai elemi iskolákat, s a nagymező-utczai elemi iskolákat s a nagymező-utczai polgári iskolát. A nevezett 8 iskolánál a tanév május hó végével fejeztetik be, s az új tanév szept. 10—15-ödike táján kezdődik.

— **Meggyilkolt tanító.** A gross-salze-i kényszer-dologházban működő Klose nevű tanítót egy dologházra itélt ifju konyhakéssel agyonszurt. A halál rögtön bekövetkezett. A gyilkos 20 éves, makacs és bosszuálló természetű fiatal ember, ki, mert készakarattal hamisan énekel, magára vonta a tanító megrovását. Erre a fiatal ember a tanítóra késsel rontott s azt szívébe mártotta.

— **Halálozás.** Csitári Germanecz Károly barsmegyei tanfelügyelő e hó 1-én Esztergomban — hová a herczeg-primáshoz tisztelegni ment — szélhűdés következtében hirtelen meghalt. A boldogult 58 éves volt.

— **Az egészségügy tanítása a népiskolában.** Valás- és közokt. miniszter ur követkeső rendeletet intéző valamennyi kir. tanfelügyelőhöz: 48761. sz. 1884. Az 1876. évi XVI. t. cz. 42. §. kötelezőleg elrendelendő, hogy az életmentési és az egészségügyi szempontjából főügyelmet érdemlő szabályok a népiskolákban tanítandók, e czélra megfelelő tan és illetőleg vezérkönyv megírására nyilvános pályázatot tettem közzé. A beérkezett pályamunkák közül, az orsz. közegészségügyi tanács birálati jelentése a néhai dr. Széll Lajos által szerkesztett „életmentés és egészségtan“ elemi és polg. iskolai tankönyv és „Vezérkönyv az életmentés és egészségtanhoz“ czimű munkát fogadtam el és nyomattam ki a magyar kir. egyetemi nyomdában (előbbinek bolti ára 20 kr., utobbinak 50 kr.) Ennélfogva a kir. tanfelügyelőségnek említett könyvek egy-egy példányát a végre küldöm el, hogy azoknak lehető terjesztése a nép- és polg. iskolákban és így általában az életmentés és egészségtan iránt megfelelő módon intézkedjék. Budapest, 1885. január 3-án. Trefort s. k.

— **A Pädagogiumban** már ez év folytán életbe lépett a felső népiskolai s képezdei tornatanárokat képző tanfolyam is Oheroly János szaktanár vezetése alatt. Ezzel ismét egy lépés történt a főiskola teljes kifejlesztése érdekében. Bizalommal várjuk a további lépéseket is.

TARTALOM. Az egyéniség. *Ujfalussy Sándor.* — A tanítói tekintélyről általában. *Páll Antal.* — Az énektanításról. *Bs. Gy.* — Tisztázzunk egy nyelvtani kérdést. *Szentgyörgyi Lajos.* — Az úszás tanítása. . . l. . . l. — A közegészségügy és a szünidei gyermektelepek. *Dr. Bartók István.* — Az Eötvös-alap pályázati hirdetése. — Az iskolai takarékpénztárak Angliában. *Bs. Gy.* — A gyalu vidéki tanítói kör gyűlése. *S.* — Irodalom: Vezérkönyv az olvasás tanításra és tanulásra. *Irta Indali Péter* ism: *Staudner Gyula.* — Nyilvános nyugtázás. — Vegyesek.